

BEHEERSPLAN ONROEREND ERFGOED

Betreft:

Districtshuis Wilrijk

Ligging:

Bist 1, 2610 Wilrijk

Beschermingsbesluit:

Beschermd monument volgens het Ministerieel besluit houdende bescherming als monument, stads-, dorpsgezicht, dd. 16.09.1994

Beheersplan opgemaakt door:

Architectenbureau Vanhecke & Suls bvba
Schoonselstraat 5
2610 Wilrijk

Opdrachtgever:

Stad Antwerpen
Grote Markt 1
2000 Antwerpen

Dossiernummer stad Antwerpen:

P08591

Datum ter goedkeuring ingediend:

22.11.2016

BEHEERSPLAN

00_INLEIDING	3
00.1_VOORAFGAANDE TOELICHTING	
00.2_OPBOUW VAN HET BEHEERSPLAN	
01_IDENTIFICATIE EN AFBAKENING VAN HET BEOOGDE GEBIED	6
01.1_BENAMING	
01.2_ADRES	
01.3_KADASTER	
01.4_BESCHERMING EN INVENTARIS	
01.5_EIGENDOM	
01.6_FOTOREPORTAGE	
01.7_BESTEMMING_GEWESTPLAN	
01.8_BESTEMMING_ANDERE BELEIDSPANNEN	
02_HISTORISCHE NOTA	16
02.1_INLEIDING	
02.2_BOUWGESCHIEDENIS	
02.2.1_BOUWKUNDIGE ELEMENTEN	
02.2.2_LANDSCHAPPELIJKE ELEMENTEN	
02.2.3_ARCHEOLOGISCHE ELEMENTEN	
03_INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN - HUIDIGE TOESTAND	46
03.1_ALGEMENE BESCHRIJVING/TYPERING EN RUIMTELIJKE CONTEXT	
03.2_BESCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE ELEMENTEN VOOR BOUWKUNDIG ERFGOED	
03.2.1_OPMETINGSPLANNEN VAN BESTAANDE TOESTAND	
03.2.2_INVENTARIS HISTORISCH INTERIEUR	
03.2.3_DIAGNOSENOTA	
03.2.3.A_SCHADEPLANNEN	
03.2.3.B_SCHADEBEELD	
03.3_BESCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE ELEMENTEN VOOR LANDSCHAPPELIJK ERFGOED	
03.4_BESCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE ELEMENTEN VOOR ARCHEOLOGISCH ERFGOED	
04_BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN	56
05_VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER	59
05.1_HOOFDDOELSTELLINGEN	
05.2_NEVENDOELSTELLINGEN	
06_OPSOMMING EN VERANTWOORDING VAN DE BEHEERSMAATREGELEN	63
06.0_INLEIDING	
06.1_INSTANDHOUDINGSWERKEN	
06.2_EENMALIGE MAATREGELEN	
06.3_WEDERKERENDE MAATREGELEN	
07_VOORSTEL VAN OPVOLGING EN EVALUATIE	67
07.1_RAPPORTERING	
08_BIJLAGEN	70

00

INLEIDING

00.1_VOORAFGAANDE DOELSTELLING

Antwerpen telt negen districten. In elk district bevindt zich een waardevol districtshuis. Volgende gebouwen zijn beschermd als onroerend erfgoed: districtshuis Borgerhout, districtshuis Merksem, districtshuis Ekeren, **districtshuis Wilrijk**, districtshuis Hoboken en zaal Harmonie die herbestemd zal worden tot districtshuis Antwerpen.

Het unieke cultuurhistorische belang van deze gebouwen als beschermde monumenten maakt dat deze gebouwen zonder meer deel uitmaken van het collectief geheugen en elk op hun manier exceptionele iconen zijn in het architectuurlandschap. Omwille van hun uitstraling zijn deze gebouwen, allemaal vrijstaande instituten, duidelijk herkenbaar voor de burger.

Deze gebouwen hebben een symbolische waarde en zijn een herkenningspunt in het stedelijk weefsel voor de bewoners van het district. Door de uitzonderlijke erfgoedwaarde van deze gebouwen wil het beleid inzetten op het behoud en de valorisatie van dit waardevol stedelijk patrimonium.

Uit het bestuursakkoord 2013-2018 van de stad Antwerpen komt naar voor dat het huidige beleid, naast de conservatie van deze gebouwen als beschermd erfgoed en de versterking van hun huidige (of toekomstige) functie als districtshuizen voor de burger, ook belang hecht aan de uniforme aanpak in concept van dienstverlening tot de burger doch architecturaal op maat van het monument, onder andere voor wat betreft de publieke toegankelijkheid, de leesbaarheid en de klantgerichtheid.

De stad Antwerpen wil nu inzetten op ook een maximale samenhang tussen deze instituten, stadsbreed over de verschillende districten heen. Dit vertaalt zich in een visie die in eerste instantie uitgaat van geïntegreerd vastgoedbeheer en die zowel de bouwfysische optimalisatie als de publieke ontsluiting van deze gebouwen wil garanderen.

Om dit waardevolle patrimonium maximaal te ontsluiten en open te stellen voor zijn burgers, ligt het in de ambitie van het stadsbestuur om deze gebouwen grondig te restaureren en waar nodig aan te passen aan de hedendaagse normen en comforteisen.

De gebouwen zijn beschermd als monument. Dat heeft gevolgen voor het beheer ervan: zo dienen de goederen in situ bewaard te blijven, de eigenaar is verplicht ze in goede staat te bewaren, ze te vrijwaren voor beschadiging en vernieling en alle werken te verrichten die noodzakelijk zijn voor de instandhouding en het onderhoud ervan.

Alle aanwezige waardevolle elementen/structuren/kenmerken die de identiteit van het gebouwencomplex uitmaken en de erfgoedwaarden ervan vertegenwoordigen gelden als leidraad voor het verdere beheer en dienen met de gepaste zorg gerespecteerd en behandeld te worden. Het dient vermeden te worden dat er in de toekomst ingrepen/verbouwingen/aanpassingen/herstellingen gebeuren die onoordeelkundig en dus onherroepelijk zijn met als gevolg een nefast verlies voor de architecturale en artistieke kwaliteit van het oorspronkelijke totaalconcept.

Latere ingrepen die de gaaf bewaarde oorspronkelijke architectuur alsook de binnenaankleding- en inrichting al te zeer structureel aantasten zonder enige intrinsieke kwaliteit toe te voegen, zijn niet toelaatbaar.

Specifiek voor **het districtshuis Wilrijk** werd door de afdeling Bouwprojecten van de stad een dossier opgemaakt voor het vervangen van het enkel glas door monumentenglas en het restaureren van het houten buitenschrijnwerk daar waar noodzakelijk. Dit teneinde een hedendaags binnenklimaat te garanderen.

Het stadsbestuur wenst de uitvoering van de restauratiewerkzaamheden zo spoedig mogelijk op te starten en het overgrote deel van de werken tijdens deze legislatuur uit te voeren. Het stadsbestuur meent dat het masterplan met zijn verschillende deelprojecten voldoet aan de vier criteria zoals vermeld in artikel 11.4.2 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 om een beroep te kunnen doen op een meerjarenpremieovereenkomst.

De voorgeschreven maatregelen mogen niet tegenstrijdig zijn met de formuleringen van andere beleidsplannen. Ze moeten deze daarentegen op positieve wijze aanvullen en versterken. Bij de opmaak van het plan wordt bovendien rekening gehouden met reeds eerder geplande en/of opgestarte beheer- of onderhoudswerkzaamheden en wordt ook maximaal gebruik gemaakt van reeds uitgevoerde studies, opmetingsplannen en onderzoeken.

De voorgestelde maatregelen in dit plan zijn gebaseerd op de erfgoedwaarden toegekend aan het gebouw. Deze waarden worden afgeleid uit de inventarisatie van de erfgoedelementen en de historische nota. De waardestelling vormt aldus een belangrijk onderdeel van het beheersplan en is ook een doel op zich.

Het districtshuis van Wilrijk is beschermd als monument. Dat heeft gevolgen voor het beheer ervan: zo dienen de goederen in situ bewaard te blijven, de eigenaar is verplicht ze in goede staat te bewaren, ze te vrijwaren voor beschadiging en vernieling en alle werken te verrichten die noodzakelijk zijn voor de instandhouding en het onderhoud ervan.

Het uniek cultuurhistorisch belang van de districtshuizen als beschermd monument maken de gebouwen op zich in hun huidige vorm unieke iconen in het architectuurlandschap. De inplanting van de districtshuizen verhoogt niet enkel de uitstraling ervan, maar kan ook een hefboom vormen voor de opwaardering van de omliggende omgeving.

De districtshuizen worden gekenmerkt door hun unieke uitstraling, hun positie als vrijstaand instituut. De slechte staat van het exterieur en/of het interieur ten gevolge van betonrot, loszittend pleisterwerk, verouderde technieken,... leidt momenteel tot een bemoeilijkt onderhoud dat zich in de toekomst verder zal manifesteren in verval. De volledige restauratie van de districtshuizen (veiligheid, exterieur, interieur), weliswaar in verschillende fasen, zorgt voor een maximale heropleving van de monumenten in hun huidige en toekomstig landschap in de stad.

Het ontwerp wil een logische en heldere invulling van het programma bieden, rekening houdend met het programma van eisen en de doelstellingen van de stad met betrekking tot haar dienstverlening. Het is de ambitie van de stad Antwerpen om de lat hoog te leggen voor haar eigen patrimonium en om ook hierin het goede voorbeeld te geven.

Het uitzonderlijke karakter van de districtshuizen en de erfgoedwaarde moet de basis vormen voor de uitzonderlijke restauratie. De inrichting moet een kwalitatief hoge uitstraling hebben. Het moet in relatie staan met zowel zijn omgeving als met de specifieke vormgeving van de site. De restauratievisie houdt rekening met de monumentale waarde van het gebouw zonder comforteisen en de eisen die gepaard gaan met de dienstverlening uit het oog te verliezen. Er worden enkele doelen vooropgesteld op architecturaal vlak, namelijk de bouwfysische optimalisatie van de gebouwen, een waarde behoudende restauratie, een duurzaam project, gebouwspecifieke karakteristieken versterken en de publieke toegankelijkheid bevorderen. Het afstemmen van het gebouw op het gebruik en visa versa.

00.2_OPBOUW VAN HET BEHEERSPLAN

In het eerste hoofdstuk wordt de juridische omkadering van het beheersplan verduidelijkt, het tweede hoofdstuk omvat de historische nota. In het derde hoofdstuk worden de bestaande erfgoedwaarden geïnventariseerd.

Deze drie hoofdstukken vormen de basis van de te ontwikkelen waardestelling en visie op het beheer, beschreven in hoofdstuk vier en vijf. In hoofdstuk zes wordt er dan ingegaan op de concrete richtlijnen, maatregelen en werkzaamheden voor het beheer. In hoofdstuk zeven wordt een overzicht aangereikt voor de opvolging en evaluatie van de beheersdoelstellingen.

IDENTIFICATIE EN AFBAKENING VAN HET BEOOGDE GEBIED

01_IDENTIFICATIE EN AFBAKENING VAN HET BEOOGDE GEBIED

Volgende items kunnen aan bod komen in dit hoofdstuk:

Wat is de aanleiding voor de opmaak van het beheersplan? Wat is het doel van het beheersplan? Identificeer het onroerend erfgoed: benaming, adres, kadasternummer(s), datum en inhoud beschermingsbesluit, beschermingsstatuut (archeologische site, cultuurhistorisch landschap, monument, stads- of dorpsgezicht), ev. items uit inventarissen onroerend erfgoed. Kleur op een kadasterplan de afbakening in waarvoor beheersplan wordt opgemaakt, eventueel met aanduiding van de verschillende onderdelen; aanduiding van schaal en N-pijl

Wie is de eigenaar van het onroerend erfgoed?

Foto's van het onroerend erfgoed in zijn context.

Vermeld ook wanneer er voor het onroerend erfgoed een Bijzonder Plan van Aanleg (BPA), Ruimtelijk Uitvoeringsplan (RUP),... is opgemaakt.

Dit beheersplan wordt opgemaakt voor één gebouw: het districtshuis Wilrijk.

Het L-vormig aaneengesloten en gaaf bewaarde dienstgebouw bestaat uit 2 vleugels met een torenvormig uitgebouwde ingangstravee ter hoogte van de Bist. Het gebouw vormt een onderdeel van het gemeenschapscentrum Wilrijk met een nieuwbouwwolume waar de loketten zijn ondergebracht. Er is een rechtstreekse verbinding met de nieuwbouw door middel van een glazen passerelle over de gelijkvloers en eerste verdieping.

Het districtshuis is gelegen Bist 1 te 2610 Wilrijk.

Het districtshuis is gelegen in het centrum van het district Wilrijk ter hoogte van het plein Bist en vormt een onderdeel van een grotere complex samen met het politiegebouw, academiegebouw en bibliotheek van Wilrijk. Het bouwblok wordt gevormd door de Bist, Oudestraat, Doornstraat, Pater de Dekenstraat en Boekstraat. Het districtshuis ligt op de hoek van de Doornstraat en Bist.

Figuur 01: Luchtfoto – bron: www.bingmaps.be

Het beheersplan wordt opgemaakt voor volgende percelen:

	Gemeente	Afdeling	Sectie	Grondnummer	Oppervlakte
Districtshuis Wilrijk	Antwerpen	2	A	313 k	1580,57m ² (deel)

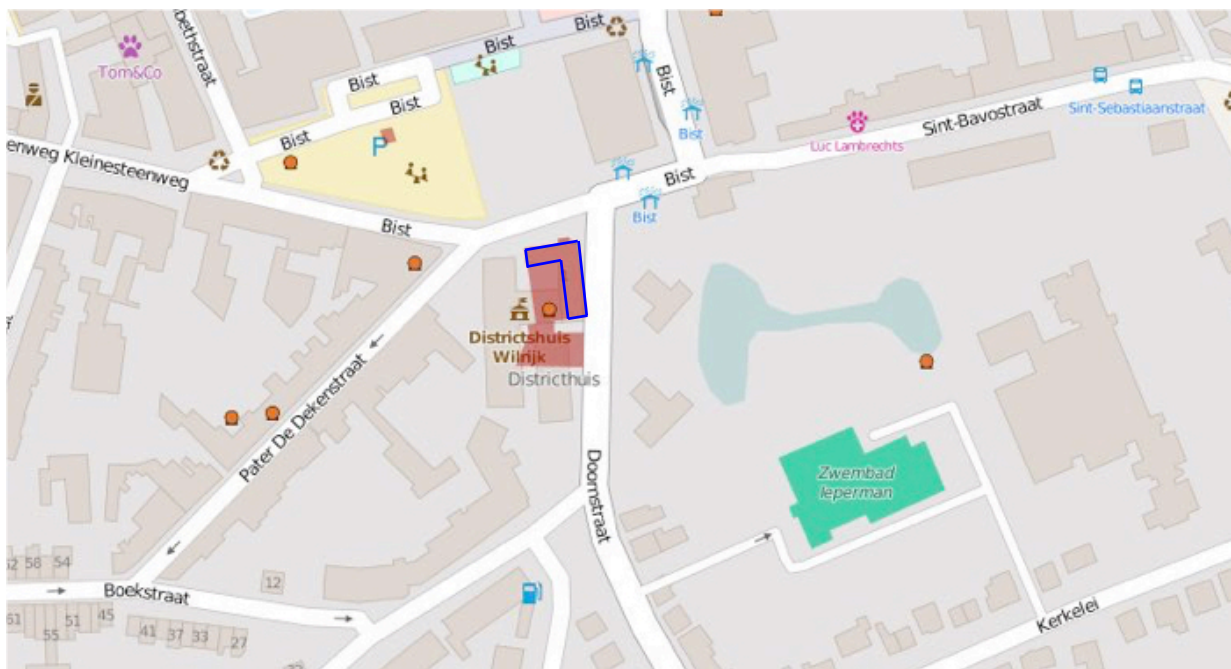
Figuur 02: Situering van het beschermd monument – bron: www.cadgis.be

01.4_BESCHERMING EN INVENTARIS

Het gebouw wordt als monument beschermd door het beschermingsbesluit met nummer **7341** (zie bijlage 08.5 beschermingsbesluit monument). En dit om reden van de historische meer bepaald architectuurhistorische waarde, aldus het besluit. Het besluit verscheen in het Belgisch Staatsblad op 16/09/1994.

Zie vaststellingsbesluit als bouwkundig erfgoed in **bijlage 08.5**.

Zie beschermingsbesluit Monument 16.04.1994 in **bijlage 08.6** en figuur 03.

Figuur 03: aanduiding bouwkundig erfgoed - bron: inventaris.onroerenderfgoed.be

Legende kaart (figuur 03):

- Rood: Het districtshuis Wilrijk is opgenomen in de inventaris van het bouwkundig erfgoed/relict. Het aangeduide deel dateert van voor de restauratie en renovatie door architectenbureau Vanhecke & Suls bvba. In het blauw is het huidige bouwvolume van het districtshuis aangeduid.

Districtshuis Wilrijk	eigenaar: Stad Antwerpen adres: Grote Markt 1 te 2000 Antwerpen
------------------------------	--

De stad Antwerpen is vandaag eigenaar van alle gebouwen op de site. Het gebouw wordt momenteel gebruikt door de stadsdiensten. Het oude gedeelte wordt voornamelijk gebruikt voor burelen, vergaderlokalen, protocollaire deel en loketten op het gelijkvloers.

Hierna wordt voor het gebouw een representatief gevelaanzicht gegeven. Meer uitgebreide fotoreportages zijn later in bijlage terug te vinden.

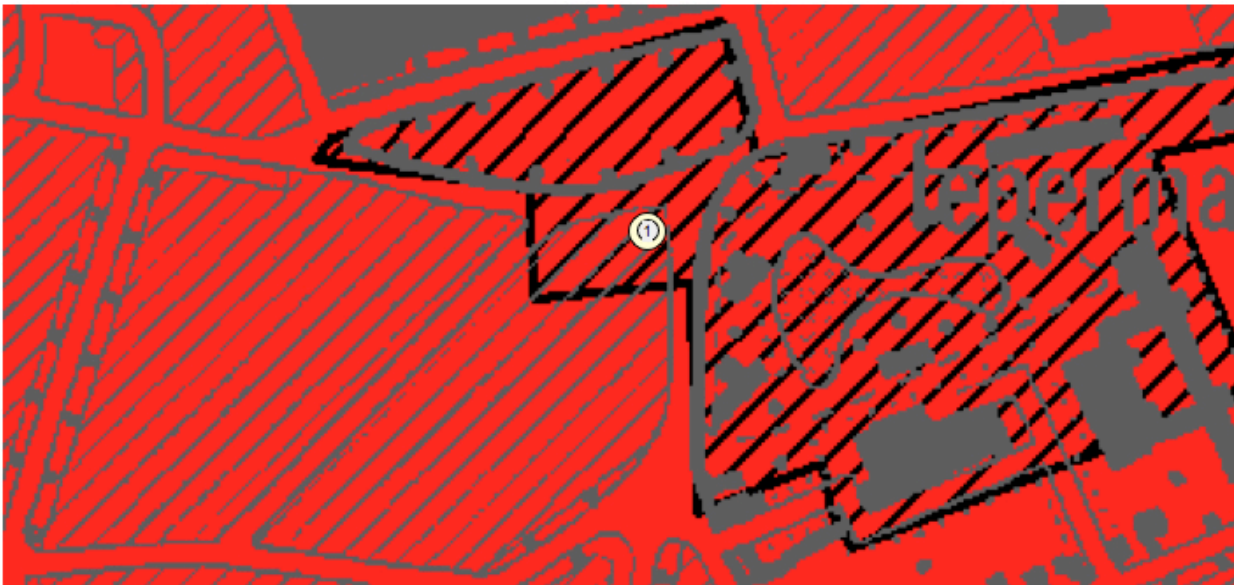

Figuur 04: Luchtfoto Districtshuis Wilrijk en Gemeenschapscentrum

Figuur 05: Omgevingsfoto Districtshuis Wilrijk en Gemeenschapscentrum

Op het gewestplan (goedgekeurd 1979) heeft het districtshuis Wilrijk als bestemming woongebieden met cultureel, historische en/of esthetische waarde.

Figuur 06: Gewestplan – bron: www.geopunt.be

01.8_BESTEMMING_ANDERE BELEIDSPLANNEN

In het Strategisch Ruimtelijk Structuurplan van de stad Antwerpen (goedgekeurd 2001) maakt het districtshuis Wilrijk onderdeel uit van woongebied.

Figuur 07: Strategisch Ruimtelijk Structuurplan Antwerpen - bron: www.ruimtelijkstructuurplanantwerpen.be

02

HISTORISCHE NOTA

02_HISTORISCHE NOTA

Schets algemeen de totstandkoming en ontwikkeling van het onroerend erfgoed, vanaf het ontstaan tot de huidige toestand. Als basis kan je hiervoor het beschermingsdossier, de tekst van de inventarissen onroerend erfgoed en andere publicaties gebruiken.

Vertrek van het onroerend erfgoed in zijn geheel en doe een doelgericht archief- en literatuuronderzoek; in tweede instantie ga je dieper in op de verschillende elementen. Afhankelijk van het erfgoed en de gewenste diepgang gaat het hier over:

- *Bouwkundige elementen: aan de hand van een bouwhistorische analyse en een systematische bouwhistorische opname*
- *Landschappelijke elementen: reconstructie van de landschapsontwikkeling*
- *Archeologische elementen: wat zijn de hiaten? Wat is de historiek van de bodemingrepen? Wat zijn mogelijke problemen (bijvoorbeeld erosie)?*

Het districtshuis van Wilrijk is letterlijk een monument van openbare dienstverlening. Op 16 september 1994 werd immers het oudste gedeelte van het voormalige gemeentehuis, inbegrepen het interieur van de traphal en de raad- en trouwzaal, officieel beschermd als monument.

De bouwgeschiedenis van het huidige districtshuis (voormalig gemeentehuis) van Wilrijk gaat terug tot kort voor 1870. De bevolkingsaan groei is in die periode niet te stuiten en de verspreiding van de administratieve diensten is ook niet direct een voorbeeld van goed bestuur. Overzichtelijkheid en centralisatie in één gebouw drongen zich op. Provinciaal bouwmeester Eugeen Leopold GIFE (1819-1890) tekent de plannen voor een nieuw gemeentehuis aan de Bist. De bouwwerken vatten aan in 1871 en in 1873 zijn de werken voltooid.

Op 1 januari 1983 komt door een fusie tussen de gemeenten het zelfstandige Wilrijk als 'district' bij Antwerpen. Het gemeentehuis krijgt de status van 'districtshuis'. Het voormalige gemeentehuis is letterlijk een monument van openbare dienstverlening. Omwille van de historische en architecturale waarde, wordt het oorspronkelijke gebouw uit 1871, met zijn prachtige traphal en majestueuze raad- en trouwzaal, op 16 september 1994 officieel beschermd als monument.

Figuur 08: Omgevingsfoto Districtshuis Wilrijk - toestand in 2005

1823 - 1973: BOUW VAN EEN GEMEENTEHUIS

Onder Hollands bewind keuren de "Gedeputeerde Staten der provinciën" op 13 september 1823 een ontwerp goed voor "het herbouwen ende optrekken van het gemeentehuis te Wilrijk." De plannen zijn van de hand van bouwmeester J.B. MEERLINCK en worden begroot op 626,37 gulden. Van dit ontwerp is spijtig genoeg geen afbeelding bewaard. Van het gemeentehuis dat WILLEM I de gemeente Wilrijk gunt, komt al evenmin iets terecht!

Wanneer de nieuwe Belgische natie - ontstaan in 1830 - in 1836 een gemeentewet uitvaardigt, ontbreken de bijzondere bepalingen over huisvesting van de gemeentelijke organen. De rudimentaire en soms voorlopige uitrusting zal daardoor, vooral in plattelandsgemeenten als Wilrijk, nog lang in gebruik blijven.

Omstreeks het midden van de 19de eeuw wordt de noodzaak gevoeld om alle gemeenten met een gemeentehuis uit te rusten. De bevolkingsaan groei is niet te stuiten en de dikwijls verspreide ligging van de administratieve diensten is niet direct een voorbeeld van goed bestuur.

In Wilrijk huurt het bestuur een bovenkamer in cafe "Het Hoekske" op de Bist om haar raads- en collegezittingen te houden. Die vergaderingen gebeuren veelal 'tussen pot en pint'. Hoewel men zich bewust is van het feit dat het prestige en de waardigheid van de administratie vaak in het gedrang komt door te vergaderen in een gelagzaal, blijft die toestand in Wilrijk nog duren tot 1871. Overzichtelijkheid en centralisatie in één gebouw dringen zich bijgevolg op.

In 1840 wordt aan provinciaal bouwmeester BERCKMANS gevraagd een ontwerp op te maken voor de bouw van een gemeentehuis. Maar ook van dit ontwerp komt weerom niets terecht. De oorzaak valt niet meteen af te leiden uit de documenten. Vermoedelijk zullen het wel problemen van financiële aard geweest zijn.

Onder burgemeester M. WILLEMS (1863-1870) richt het bestuur op 11 november 1863 een schrijven aan de arrondissementscommissaris, waarin het besluit de onderwijzerswoning op de hoek van de Bist en de Doornstraat te vergroten en tot een gemeentehuis om te bouwen. Vlak naast voormelde woning stond sinds 1684 de aloude gemeenteschool. Dit gebouw zou mee in het nieuwbouwproject begrepen worden.

Is het een reflex die nog afstamt van de Hollandse periode onder koning WILLEM I (ontstaan vanaf 1815) dat men een groot aantal gemeentescholen bouwt, waar men later simpelweg een gemeentehuis aan toevoegt? We weten het niet. Zeker is dat deze associatiegedachte later in België haast gemeengoed wordt. Op nationaal vlak zal men herhaaldelijk vaststellen, dat er naar hedendaagse normen een op zijn minst eigenaardige combinatie ontstaat van een klaslokaal, vertrekken voor de (inwonende) onderwijzer, een raadzaal, een vestiaire, een huis voor de veldwachter, een bijgebouw als gevangenis en een onderdak voor de brandspuit.

In Wilrijk gaat men echter nog verder. In voornoemd schrijven aan de arrondissementscommissaris koestert het bestuur de intentie om er nog een Vrederecht aan toe te voegen. Het verzoekt de provinciale overheid het project ter plaatse te komen bestuderen, een plan op te maken en dit eveneens met het oog op de militaire krijgsmatigheden van Fort 6 (op dat moment nog in aanbouw!) aan de minister van Oorlog voor te leggen.

Minister van Oorlog, P.F.J. CHAZAL, toont zich op het eerste gezicht bijzonder inschikkelijk wat betreft de Wilrijkse bouwplannen in de omgeving van Fort 6. Het ontwerp, opgemaakt door provinciaal bouwmeester Eugene GIFE, wordt door de minister in 1864 goedgekeurd. Men moest wel rekening houden met de militaire servituten. Met andere woorden: het ministerie mocht te allen tijde controle uitoefenen op het gebouw en zelfs beslissen tot eventuele afbraak, zonder enige vorm van schadevergoeding!

In juli 1864 wijst de arrondissementscommissaris in een schrijven aan het Wilrijks bestuur dat de vergaderingen van Raad en Vrederecht in een herberg eindelijk dienen op te houden. Er wordt gesuggereerd dat in het nieuw op te richten gebouw niet alleen de gemeentelijke administratie dient ondergebracht maar tevens ook het "gevangenhuis", de vergrote school en de diensten van het Vrederecht.

Tal van strubbelingen, vooral van financiële aard, maken dat een en ander op de lange baan wordt geschoven. Op 7 november 1866 klimt de vrederechter echter in zijn pen en haalt scherp uit om die aanslepende toestand aan te klagen:

"Vergaderen in de gelagzaal van een herberg, die eveneens als muziekzaal voor de fanfare in gebruik is, geeft het gerecht geen prestige! Een getuigenzaaltje is niet voorhanden en meermaals zitten de getuigen bij pot en pint aan de herbergtafel. Nog onlangs kon een zitting van het Vrederecht niet doorgaan omdat er een begrafenismaaltijd in de herberg plaatsvond. Het wordt de hoogste tijd dat het getreuzel ophoudt en het gebouw er komt".

Op 17 november 1866 stemt de gemeenteraad een bedrag van 10.040 frank (± € 249) om het project uiteindelijk te verwezenlijken. Doch het provinciebestuur dringt aan, gezien de erbarmelijke gemeentelijke financiën, de bouw van het nieuwe gemeentehuis van al het overige te scheiden. Het oorspronkelijke ontwerp dat door de gemeenteraad reeds in 1864 was goedgekeurd, moet noodgedwongen worden opgegeven. Provinciebouwmeester Eugene GIFE die belast was met de verwezenlijking (althans op papier) van de grootse Wilrijkse droom, moet de vergrote school en de nieuwe onderwijzerswoning uit het project schrappen.

Provincie en Staat geven er de voorkeur aan dat er geen onderwijzerswoning wordt voorzien. Ook de Koninklijke Commissie voor Monumenten had zijn bezwaar geopperd tegen het eerste ontwerp van GIFE. Er dient een nieuw ontwerp opgemaakt dat "plus pittoresque" moest zijn! En dat werd het ook. Het tweede ontwerp van GIFE, opgemaakt in 1869, genoot nu de volledige instemming van de Monumentencommissie. Het wordt omschreven als "pittoresque et d'une grande simplicité." De kostenraming was ondertussen wel al opgelopen tot 39.583 frank (± € 981).

De aarzeling van Justitie om financieel tussenbeide te komen bij het tot stand komen van een nieuwe stek voor het Vrederecht dient toegeschreven aan de onzekerheid om de zetel toe te wijzen aan Wilrijk. Uiteindelijk moet GIFE ook het Vrederecht schrappen uit zijn plannen. Dit plan wordt begin 1870 definitief goedgekeurd.

Onder burgemeester Jules MORETUS (1870-1874) wordt op 17 mei 1871 de gemeenteraad van Wilrijk in kennis gesteld dat:

"Bij Koninklijk Besluit van 4 maart laatst N° 2099, de grond op welken het oud schoollokaal en de oude onderwijzers woening zich bevinden ontheven is geworden van de krijgsmilitaire gebouwen, en dat aldus de oogenblik gekomen is over te gaan tot het bouwen van het Gemeentehuis met woening voor den veldwachter, bouwing waar van het plan reeds in zitting van 14 mei 1870 is goedgekeurd geweest, diensvolgens aanzoekt bij de Raad wel de noodige middelen te willen beramen voor de uitvoering dezer werken, waar van de onkosten door de provinciale bouwmeester begroot zijn op frs 24.957,43 (± € 619)."

De kogel is door de kerk!

Het 'plan GIFE' wordt op 24 juli 1871 aanbesteed en de uitvoering van de werken voor een bedrag van 23.600 frank (± € 585) toevertrouwd aan aannemer M.C. STEVENS uit Wilrijk. Het bestek voorziet in de afbraak van de bestaande onderwijzerswoning, de bouw van "een gemeentehuis met gevangenhuis" en een veldwachterswoning. Dat in 1872 de werken nog niet voltooid waren, valt op te maken uit het feit dat men nog steeds de traditionele gelagzaal bij weduwe DIERCKX op de Bist huurt!

1000 frank (± € 25) wordt besteed "voor het ameublement van het nieuw Gemeentehuis", een bibliotheek voor het secretariaat, kasten voor de Burgerlijke Stand, stores, enz... Op het einde van 1871 worden te Antwerpen nog vier marmeren schouwen aangekocht voor de prijs van 279 frank (± € 7).

In zitting van 11 december 1872 keurt het bestuur de aankoop goed van een uurwerk "met reguleur" voor het gemeentehuis. Hiervoor wordt een krediet van 1.000 frank gestemd. Het uurwerk wordt besteld bij gebrevetteerd uurwerkmaker MICHIELS uit Mechelen. Eigenaardig genoeg vinden we dat uurwerk niet terug op de originele plannen van GIFE maar wel in het "beschrijvend bestek". Hier is er sprake van een "uurwijzer in de fronton" en "1 staande dakvenster met uurplaat". De plaatsing van een uurwerk op het nieuwe gemeentehuis werd dus blijkbaar in extremis beslist. In ieder geval wordt het plan GIFE voor de zoveelste maal gewijzigd. Het puntdak boven de ingang deur wordt verhoogd tot een afgeknotte kap en voorzien van een "uurwerk met reguleur", "horlogerie" die door Ed. MICHIELS in de gemeentehuisgevel wordt geplaatst voor de prijs van 850 frank (± € 21).

De klokkengieterij van Sev. van Aerschodt levert er nog een klein bronzen klokje bovenop. Het kleinood weegt 31 3/4 kilogram en kost 144 frank (± € 4).

Het bestek bevat een schat aan gegevens waarvan we hier de meest representatieve opsommen. Zo worden de "metselwerke in regtstand verigt met papesteen van Boom of Niel." De "pilasters, schouw, friesen, architraven en lijsten der kornissen langs buiten moeten bepleisterd worden in aschmortel en met de noodige lijsten versierd zijn." De mortelspecie hiervoor bestond uit kalk en steenkoolas. Voor het paramentwerk gebruikt men "witte steen van Gobertange."

"Het wapen der gemeente met de palmetten die hetzelfde omringen, moet uitgehouwen worden in steen van Savonière, ter dikte van twintig centimeter."¹ Voor het dak gebruikt men schaliën van "Fumerij belle rose." "Op den fronton van het gemeentehuis zal een kroonwerke in ijzer gesteld worden." Vermoedelijk bedoeld men hier het sierlijke smeedwerk rond het klokkentorentje. "Alle blootblijvend ijzerwerke moet eens in menie, tweemaal in geel en eens in brons geschilderd worden."

Voor de bepleistering van het binneninterieur maakt men gebruik van "mortel die zal bestaan uit vier deelen kalk en drij deelen zavel, waaronder het noodig haar en hooi zal worden gemengd. Daarover komt dan nog een laag van afgegoten kalke van Namen waaronder men wit haar zal mengen."

Aan de binnenzijde van de kruisramen worden "blaffuren in eikenhout" voorzien en "voor den grooten trap van het gemeentehuis eene gepolitoerde greep in mahoniehout". "De buitendeur van het gemeentehuis moet gesloten worden met een slot van twintig francs waarde (± € 0,50). Op deze deur moeten twee koperen trekkers, elke van vijftien francs (± € 0,37) waarde gesteld worden. De andere buitendeuren moeten met sloten van tien francs (± € 0,25) waarde gesloten worden. Voor de binnendeuren worden sloten voorzien van "zes francs waarde (± € 0,15)."

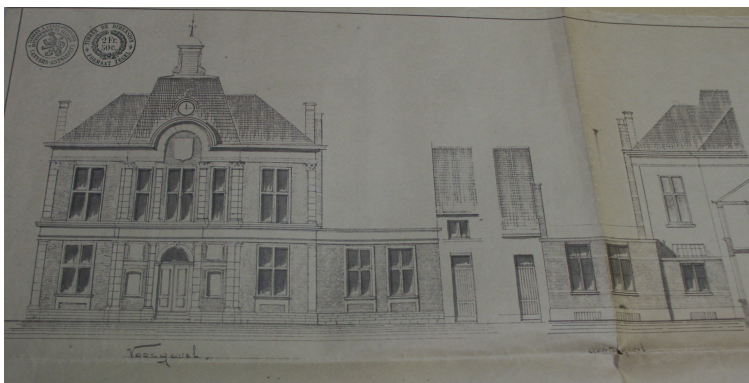
Het valt moeilijk op te maken wanneer het nieuwe gemeentehuis uiteindelijk voltooid is. De datum "1871" op de gedenksteen slaat blijkbaar op de aanbesteding en het begin van de bouwwerken. Begin 1873 moet alles echter voltooid zijn. In rekeningen van dat jaar is er sprake van de aankoop van twee lampen met lampenkap en een dozijn wieken. De verlichting gebeurde dus blijkbaar nog met olielampen.

¹ Waaivormige palmtak met symmetrisch geordende bladeren.

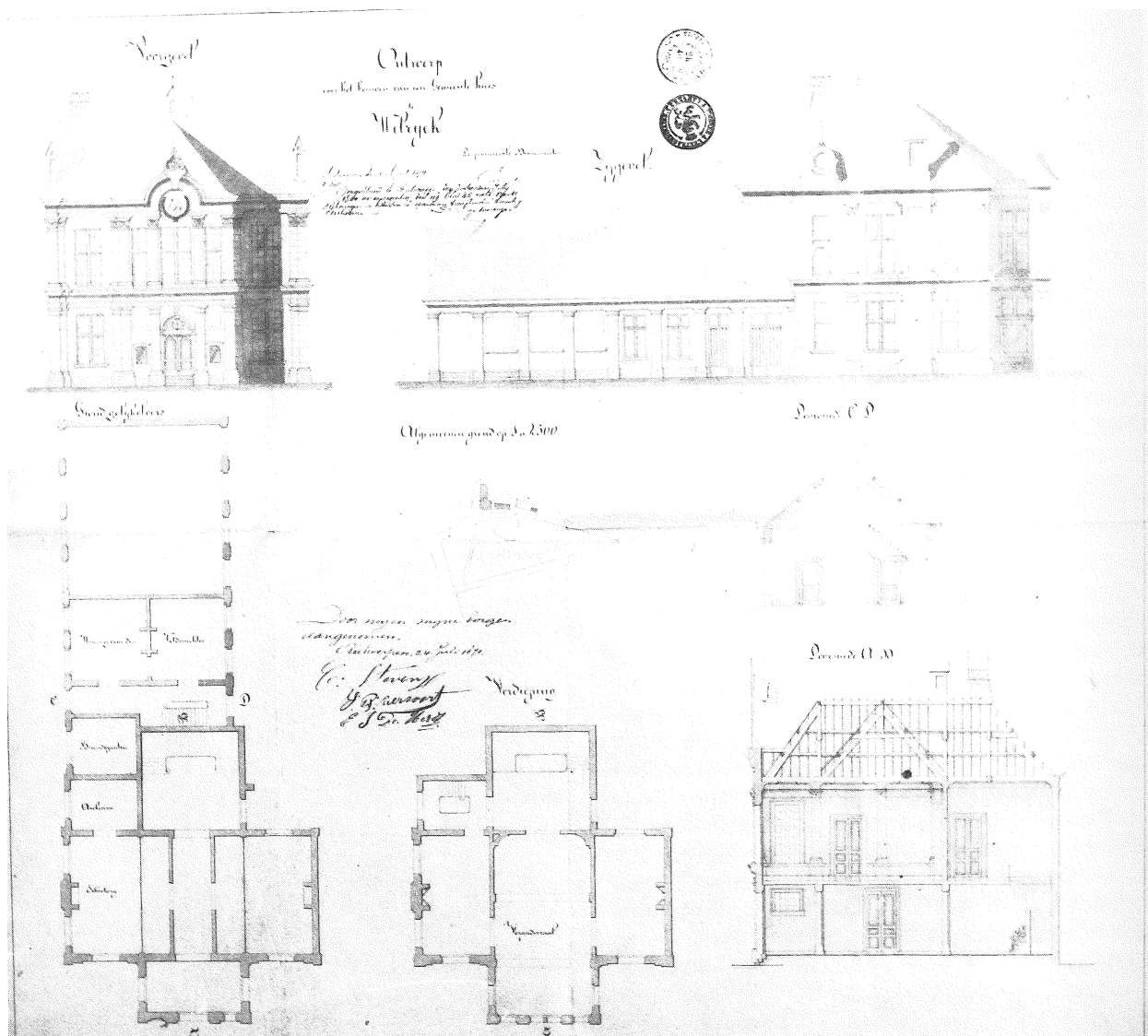
Twee gedenkstenen in de gevel herinneren ons vandaag aan burgemeester J.J.J. MORETUS, schepenen P.F. KENNIS en J.C. VAN HEKKEN, gemeentesecretaris J. VAN HOMBEECK, gouverneur ridder PYCKE en architect E. GIFE.

Onder burgemeester Petrus-Josephus DE GROOF (1875-1885) plaatst meester-metselaar F. VERLINDEN lantaarns aan de buitengevel. De Bestendige Deputatie had immers gevraagd de "kuip van het dorp" te verlichten. Welk type lantaarn het hier betrof hebben we het raden naar. Gas doet pas zijn intrede in Wilrijk vanaf 1903.

Onder burgemeester Jan-Frans DE GROOF (1885-1903) neemt het bestuur een abonnement voor een telefoonverbinding op het gemeentehuis. Kostprijs: 300 frank per jaar ($\pm$ € 7,43). Een paar maanden later, tegen de eeuwwisseling, sluit men met de firma "Fuchs-Dedecker" een contract af voor levering van elektrische stroom. In ruil voor een monopolie van 25 jaar, dat de maatschappij het leveringsrecht van stroom voor de bevolking verzekert, worden het gemeentehuis en de school gratis verlicht met het nieuwe wonder: de elektrische gloeilamp. In die periode worden de meeste huizen en straten nog altijd verlicht met olielampen of petroleumlantaarns!

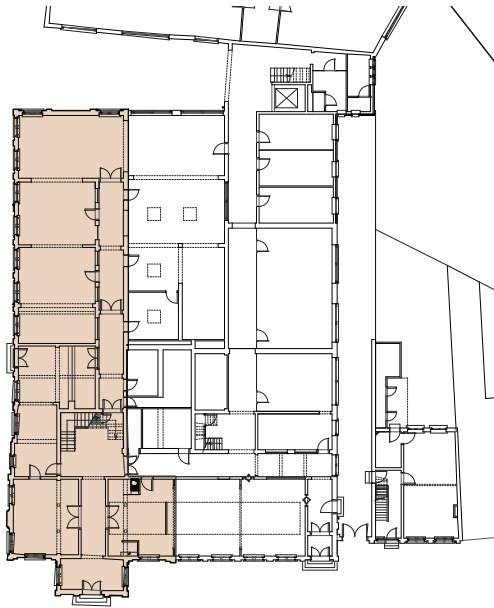
Figuur 09 & 10: gevelplan ontwerp E. Gife (1869) en foto gemeentehuis tussen 1873 en 1920

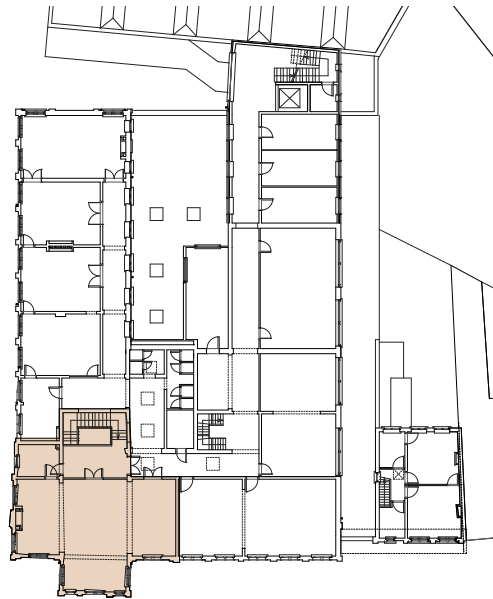
Figuur 11: ontwerpplannen gemeentehuis uit 1871

OORSPRONKELIJK BOUWVOLUME 1873

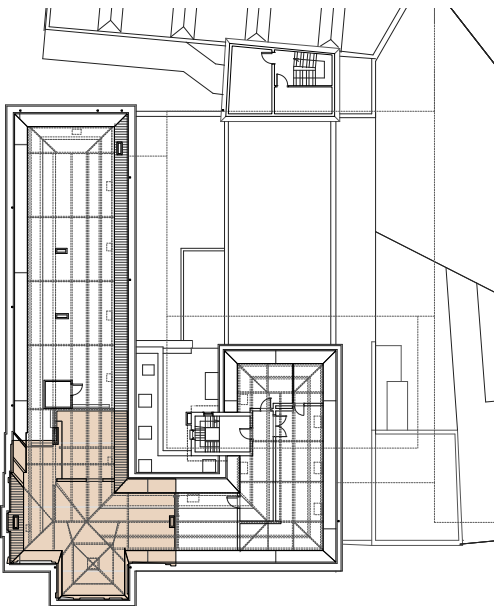
 bouwvolume volgens oorspronkelijk ontwerp 1873

GELIJKVLOERS

VERDIEPING +1

VERDIEPING +2

Figuur 12: aanduiding oorspronkelijk bouwplan uit 1873 op plan dd. 2006

1914: UITBREIDEN OF EEN NIEUW GEMEENTEHUIS

Wanneer Wilrijk begin 1914 aan de provinciale overheid haar intenties laat blijken voor een vergroting van het gemeentehuis - het huidige gebouw staat niet meer in verhouding tot het bevolkingsaantal - krijgt zij een gunstig antwoord. "Het gemeentebestuur handelt wijselijk, met intijds de noodige maatregelen te nemen, om aan de noodwendigheden te voldoen."

Niet alleen plaatsgebrek ligt aan de basis van dit schrijven. Er wordt eveneens gesuggereerd om het gemeentehuis te verplaatsen, waarmee men waarschijnlijk doelde om een compleet nieuw gemeentehuis op te richten op een plek met meer uitbreidingsmogelijkheden. Tegen deze denkpiste legt de provincie enige terughoudendheid aan de dag. De huidige plaats van het gemeentehuis, pal in het middenpunt van de agglomeratie tussen de forten 6 en 7, moest zo blijven.

Mogelijk hielden onze bestuurders al rekening met een eventuele afwijzing, want in hetzelfde schrijven stelt men de aankoop voor van het huis "Het Hollandshof", gelegen op de Bist vlak naast het gemeentehuis. De grond wordt geschat op 50 frank ($\pm$ € 1,23) per m², wat niet overdreven veel is. In "afgelegen straten zonder groot vooruitzicht" betaalde men al 30 frank ($\pm$ € 0,74) per m². "50 francs ($\pm$ € 1,23) is dus niet te veel voor een betrekkelijk klein perceel, gelegen in het schoonste deel van het dorp en nevens het gemeentehuis."

Figuur 13: Ontwerp nieuw gemeentehuis van Wilrijk, Jos Bascourt, 1914.

Onder burgemeester Frederic DONNY (1903-1921) wordt op 26 maart, aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog, door het gemeentebestuur een wedstrijd uitgeschreven onder vijf bouwmeesters, om een ontwerp te maken voor de vergroting van het gemeentehuis. Het gebouw dat in 1870 door GIFE was voorzien voor een bevolking van 3200 inwoners volstond niet meer voor de administratie van een gemeente met 8000 inwoners.

Inzendingen voor het "prijsvraagontwerp" moesten volledig anoniem gebeuren en mochten enkel voorzien zijn van een merkteken. Een speciaal aangestelde commissie zou een vakkundig oordeel vellen. Uit de vijf inzendingen werden twee ontwerpen weerhouden en op 11 april 1914 aan de gemeenteraad voorgelegd. Het waren de ontwerpen respectievelijk gemerkt met "timbre 5 ct" en "1914".

Na lange bespreking wordt er bij geheime stemming overgegaan tot bekendmaking van de uitslag wie het ontwerp voor de vergroting van het gemeentehuis mag uitwerken. De stemming gaf volgende uitslag: 4 stemmen voor het ontwerp "timbre 5 ct", 2 stemmen voor het ontwerp "1914" en 4 stemmen "voor geen enkel der ingediende ontwerpen." Men besluit tot een herstemming over te gaan, enkel tussen het ontwerp "timbre 5 ct" of "geen ontwerp aan te nemen".

De nieuwe uitslag luidt nu: 6 stemmen voor het ontwerp "timbre 5 ct" tegen 4 stemmen "geen ontwerp aan te nemen". Dan worden de omslagen geopend. "Timbre 5 ct" blijkt niemand minder dan de bekende Antwerpse bouwmeester Jos Bascourt te zijn. "1914" was de schuilnaam van de eveneens bekende Antwerpse bouwmeester GEEFS, in Wilrijk gekend voor de veranderingswerken aan kasteel Klaverblad in 1904. De vier "verliezers" ontvangen ieder 300 frank voor geleverde prestaties.

Op 4 augustus 1914 verklaart Duitsland de oorlog aan ons land. De prestigieuze maar vooral noodzakelijke vergrotingswerken aan het gemeentehuis dienen noodgedwongen opgeborgen, in afwachting op betere tijden.

Nog in volle oorlogstijd overweegt het gemeentebestuur op 28 juli 1917 toch over te gaan tot de meest dringende vergrotingswerken aan het gemeentehuis. Het ontwerp, opgemaakt door bouwmeester Karel TOEN, was erg sober opgevat. Niet verwonderlijk gezien de rampzalige toestand van de gemeentefinanciën. Bouwmeester TOEN voorzag enkel een gelijkvloerse uitbouw aan de kant van de Bist, tot tegen de woning van J.F. BARBIERS-DE DEKEN. Het 'plan TOEN' wordt in zitting van 21 september door de Wilrijkse raad goedgekeurd. De nieuwe uitbreiding wordt begroot op 6712,12 frank (± € 166,38).

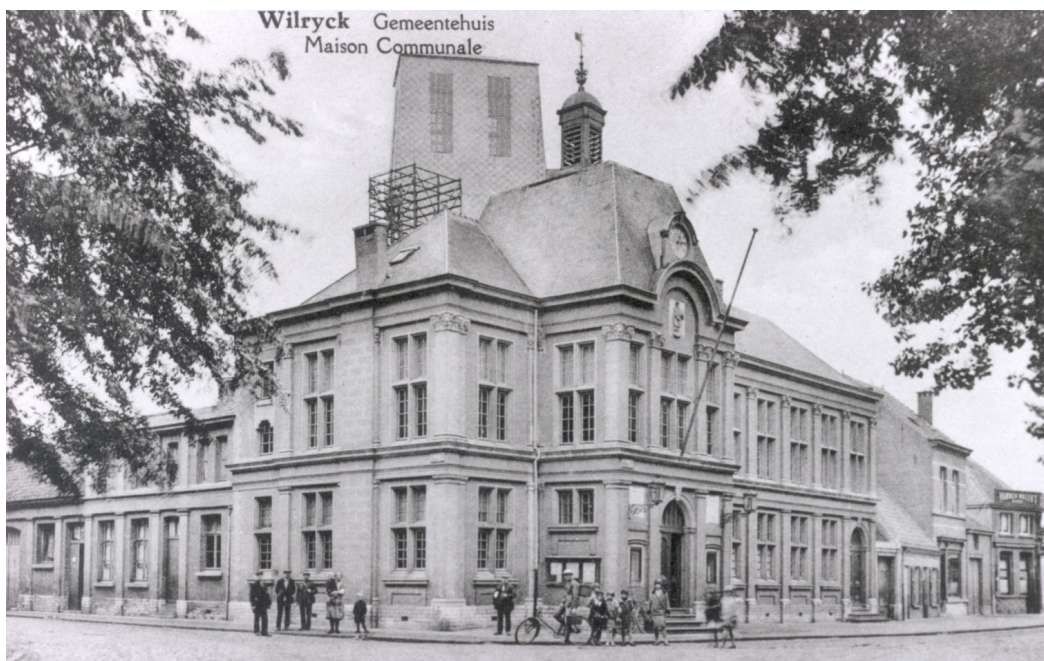
Door de oorlogsomstandigheden is er echter een gebrek aan biedingen en kunnen de werken niet worden aanbesteed. Pas in maart 1918 worden op bescheiden schaal werken aan het gemeentehuis uitgevoerd, echter niet volgens het eerder goedgekeurde ontwerp van bouwmeester TOEN. Voor een echte vergroting moeten de Wilrijkenaars nog geduld oefenen tot 1920.

1920: EERSTE UITBREIDING

Op 10 april van voornoemd jaar worden Karel TOEN en Jos BASCOURT door het bestuur opnieuw aangezocht om een ontwerp in te dienen voor een echte uitbreiding van het gemeentehuis. Door de aanleg van nieuwe "kwartieren" rond het stadspark is de bevolking intussen aangegroeid tot 9300 zielen en nam de druk op de administratie zienderogen toe. Er moest dringend iets gebeuren om nog een behoorlijk bestuur toe te laten. Welgeteld een maand later keurt de gemeenteraad het nieuwe ontwerp van Jos BASCOURT goed.

Dit nieuwe ontwerp was zeker niet het eerder door BASCOURT ingediende ambitieuze plan, waarin hij met een totaal nieuw gemeentehuis op de proppen komt. Dat plan, voor de oorlog nog begroot op 250.000 frank (± € 6197,33) was in 1920 al opgelopen tot meer dan 1 miljoen frank (± € 24.789,35)!

Jos BASCOURT voorziet enkel een uitbouw langs de kant van de Bist waarbij hij terdege rekening houdt met de nog steeds preciaire toestand van de gemeentekas. Nieuw is echter dat het "Politie Kommissariaat en diens afhankelijkheden" in de nieuwbouw wordt ingecalculleerd, inclusief twee 'amigo's' of gevangencellen.

Figuur 14: Gemeentehuis van Wilrijk, ca. 1920.

De Eerste Wereldoorlog had serieuze sporen nagelaten: de schuldenlast van de gemeente was opgelopen tot 2 miljoen frank (€ 49.578,70). De enorme weerslag op de inflatie valt af te leiden uit het feit dat nu evenveel moest betaald worden voor een simpele uitbouw als vóór de oorlog voor een totaal nieuw gemeentehuis, namelijk 250.000 frank!

Op 12 juni 1920 wordt het licht op groen gezet voor de vergrotingswerken. Naast een aanbesteding voor het gebouw worden aparte aanbestedingen uitgeschreven voor de plafonneringwerken, schrijnwerkerij, verwarming 'met warm water' (sic) en elektriciteit. De uitvoering van de werken worden toevertrouwd aan P. LECLUYSE, voor een bedrag van 184.000 frank (€ 4561,24).

Even is er sprake van een nieuw mechanisme voor het torenuurwerk. Vermoedelijk liet het raderwerk het na 48 jaar trouwe dienst afweten, zodat diende uitgekeken naar vervanging. Of het hier voorgestelde model ook daadwerkelijk geplaatst wordt in de toren valt niet op te maken uit de documenten. Het document toont ons wel een prachtig ambachtelijk uurwerkmechanisme, het neusje van de zalm voor die tijd op het gebied van tijdsaanduiding!

De werken vatten vermoedelijk aan einde 1920, begin 1921, gezien de aanbesteding voor de plafonneerwerken al gestart was op 19 februari 1921. Aan het bestaande gebouw uit 1871 gebeuren tegelijkertijd ook enkele wijzigingen. Zo wordt de trouw- en raadzaal op de eerste verdieping vergroot door er twee zijlokalen bij te voegen. Hiervoor dienen twee muren gesloopt, die op hun beurt vervangen worden door profielijzer gesteund door gietstalen zuilen. De oorspronkelijke asmortelbezetting van pilasters, friezen, architraven, muurdelen, moluren, enz., van de twee bestaande buitengevels uit 1871, wordt volledig afgekap. Samen met de nieuwe aanbouw krijgen die delen een nieuwe bezetting met "pierriline blauwensteen". De "pierriline", gebruikt als vervangproduct voor de veel duurdere blauwe hardsteen, diende gedurende de uitharding met de beitel bewerkt, alsof het blauwe hardsteen betrof. De voegen van de bestaande gevels werden uitgekapt en de gevelsteen opgekuist, oude en nieuwe gevels opnieuw met cement ingevoegd op "Hollandsche wijze, half snijwerk" en onderaan de trap van de nieuwe vleugel komt "een pompbak en bovenbak in blauwensteen voor eene enkele pomp."

Voor de "amigo's" (gevangencellen) worden lampen voorzien van "25 Kaarsen, met traliwerk". Verder wordt iedere cel voorzien van een poort van 10 cm dik waarvan de doorkbouts in de muur zijn gemetseld. De dikke celdeuren kunnen aan de buitenzijde worden afgesloten door middel van een soort middeleeuwse sleutel en twee zware schuifgrendels. De amigo's bleven nog tot 1960 in gebruik en werden gesloopt einde 1961.

This is a detailed architectural floor plan of a building complex, likely a school or institutional building. The plan is drawn in black ink on a light background. It features several rooms and areas, each labeled with German text and dimensions.

Rooms and Areas:

- Hauptsaal (Main Hall):** A large central hall with a staircase and a stage area. It is labeled "Hauptsaal" and "Orchestra".
- Klassenzimmer (Classroom):** A room on the left side, labeled "Klassenzimmer".
- Bibliothek (Library):** A room on the right side, labeled "Bibliothek".
- Großer Saal (Large Hall):** A room at the bottom, labeled "Großer Saal".
- Other rooms:** Various smaller rooms are labeled, including "Küche" (Kitchen), "Wohnzimmer" (Living Room), "Büro" (Office), "Korridor" (Corridor), "Treppe" (Staircase), "Wand" (Wall), "Tür" (Door), "Fenster" (Window), "Balkon" (Balcony), "Terrasse" (Terrace), "Garten" (Garden), "Pflanzung" (Planting), "Bewässerung" (Irrigation), "Abwasser" (Sewage), "Abwasserkanal" (Sewerage), "Abwasserleitung" (Sewerage line), "Abwasserpumpe" (Sewerage pump), "Abwasserbehälter" (Sewerage tank), "Abwasserkanal" (Sewerage), "Abwasserleitung" (Sewerage line), "Abwasserpumpe" (Sewerage pump), "Abwasserbehälter" (Sewerage tank).

Dimensions:

Dimensions are given in meters (m) and feet (ft). For example, the main hall is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The large hall is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The classroom is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The library is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The kitchen is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The living room is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The office is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The corridor is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The staircase is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The wall is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The door is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The window is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The balcony is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The terrace is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The garden is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The planting is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The irrigation is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The sewage is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The sewerage line is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The sewage pump is 12.00 m wide and 12.00 m deep. The sewage tank is 12.00 m wide and 12.00 m deep.

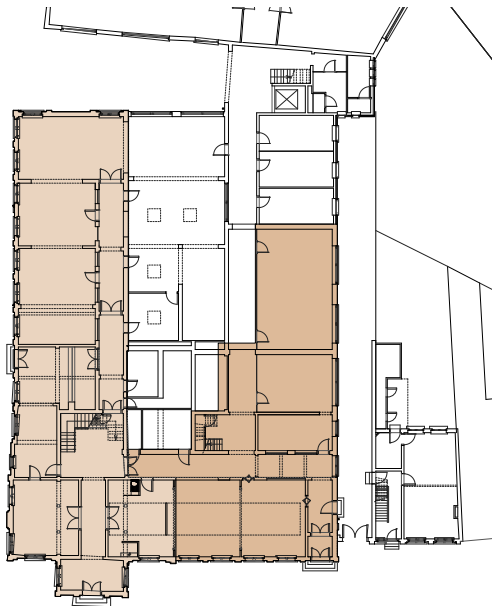
Other features:

- Staircase:** A central staircase with a circular landing.
- Stage:** A stage area in the main hall.
- Windows:** Numerous windows are shown throughout the plan.
- Doors:** Numerous doors are shown throughout the plan.
- Walls:** Walls are shown throughout the plan.
- Floors:** Floors are shown throughout the plan.
- Roof:** The roof is shown throughout the plan.
- Ground:** The ground is shown throughout the plan.
- Surrounding area:** The surrounding area is shown throughout the plan.

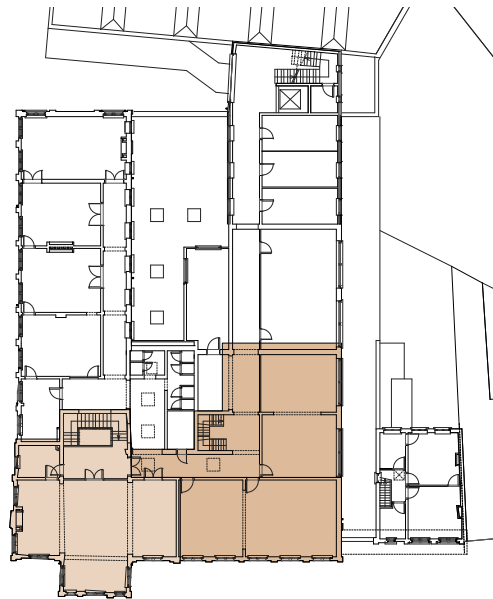
² Volkse uitspraak voor gevangenis.

BOUWVOLUME 1920

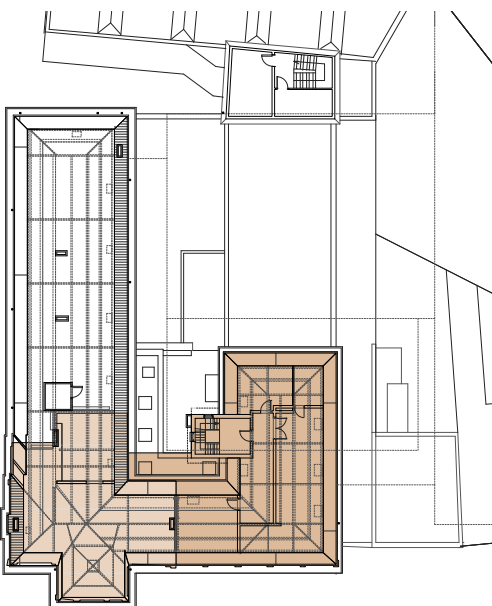
- bouwvolume volgens oorspronkelijk ontwerp 1873
- bouwvolume volgens uitbreiding in 1920

GELIJKVLOERS

VERDIEPING +1

VERDIEPING +2

Figuur 16: aanduiding bouwvolume 1920 op plan dd. 2006

1937: TWEEDE UITBREIDING

In het vooruitzicht van een buitengewone bevolkingsaan groei - het gemeentehuis is spoedig opnieuw te klein - beslist de gemeenteraad in 1928 een huis aan te kopen op de Bist, in het verlengde van de gevel van het gemeentehuis. Het betrof een eigendom van Frans BARBIERS, Bist 3, die zijn woning van de hand wilde doen voor 60.000 frank ($\pm$ € 1487,36). Gezien de ligging zeker geen overdreven hoge prijs, aldus de gemeenteraad in zitting van 3 augustus 1928, die beslist het huis aan te kopen.

Op 6 september 1929 keurt de raad de plannen goed voor de inrichting van een politiebureau in een gemeenteeigendom aan de Kleinesteenweg nummer 4, een voormalig schoolgebouw. De gemeente dient wel "op eigen kosten een nieuw schoolhuis op te richten." Het Commissariaat en de amig'o's blijven echter gevestigd op het gemeentehuis.

Onverwacht neemt burgemeester Gonzague MORETUS ontslag als burgemeester. Hij wordt opgevolgd door burgemeester Petrus-Joannes JANSSENS (1933-1941)-(1945-1946). Onder deze burgemeester besluit de raad op 30 november 1935 het gemeentehuis opnieuw te vergroten, naar een ontwerp van architect A. VAN DER HEYDEN. Deze architect voorziet in een nieuwe vleugel langs de kant van de Doornstraat met burelen op het gelijkvloers. Op de eerste verdieping komt een bureau voor de bedienden en de gemeentesecretaris, een kabinet voor de burgemeester en een nieuwe collegezaal. Langs de kant van de Bist - in het verlengde van het gemeentehuis - wordt een woning voor de huisbewaarder gebouwd.

Provinciebouwmeester SEL sprak zijn goedkeuring uit over het nieuwe ontwerp en acht het met zorg opgevat: "De vergroting geschiedt in dezelfde styl als het bestaande gebouw en sluit goed aan met het tegenwoordige." Toch suggereerde hij om de voor- en zijgevel van de huisbewaarderswoning in dezelfde styl op te richten als het gemeentehuis, en eveneens te voorzien van een hellend dak.

Oorspronkelijk was de voorgevel van deze woning voorzien om bezet te worden met "nabootsing witten steen". De Monumentencommissie beaamde de opmerkingen van SEL. Het project wordt uiteindelijk goedgekeurd op 24 februari 1936, rekening houdend met de opmerkingen van Monumenten.

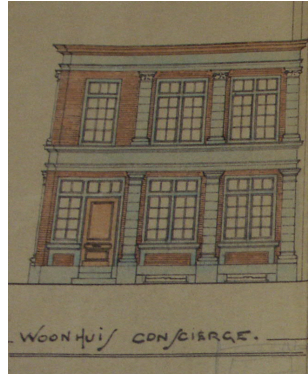
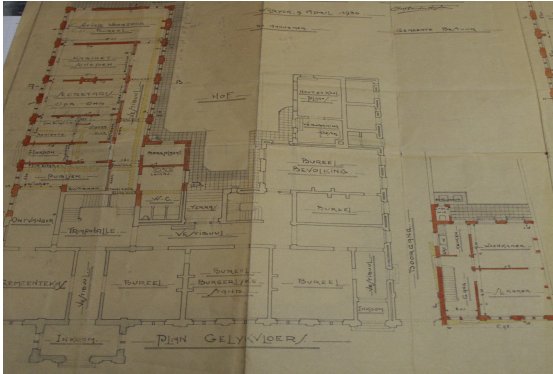
Figuur 17: Gemeentehuis van Wilrijk, ca. 1939. ©Archief Kring voor Heemkunde Wilrica

De gebroeders DE MOL krijgen de werken toegewezen voor een bedrag van 473.000 frank ($\pm$ € 11.725,36). De uitgaven worden gedeeltelijk gedekt met de opbrengst van een verkoop, een huis aan de Belgiëlei 148 te Antwerpen, eigendom van de gemeente. Na de toezegging van een toelage van de "Dienst der Werkverschaffing" en een nieuwe lening starten de werken op 15 oktober 1936. Op 16 juni 1937 is het gebouw voltooid. Dat de investering gerechtvaardigd was hoeft geen betoog. De bevolkingsaan groei was intussen gestegen van 8763 inwoners (in 1913) tot 24.077 zielen in 1936.

Het nieuwste comfort van die tijd mocht niet ontbreken! Zo bestelde men een heuse telefooncentrale bij Bell Telephone voor de prijs van 30.865 frank ($\pm$ € 765,12). Het betrof een centrale voor 23 telefoontoestellen, uitbreidbaar tot 30, met "2 staatslijnen", uitbreidbaar tot 6.

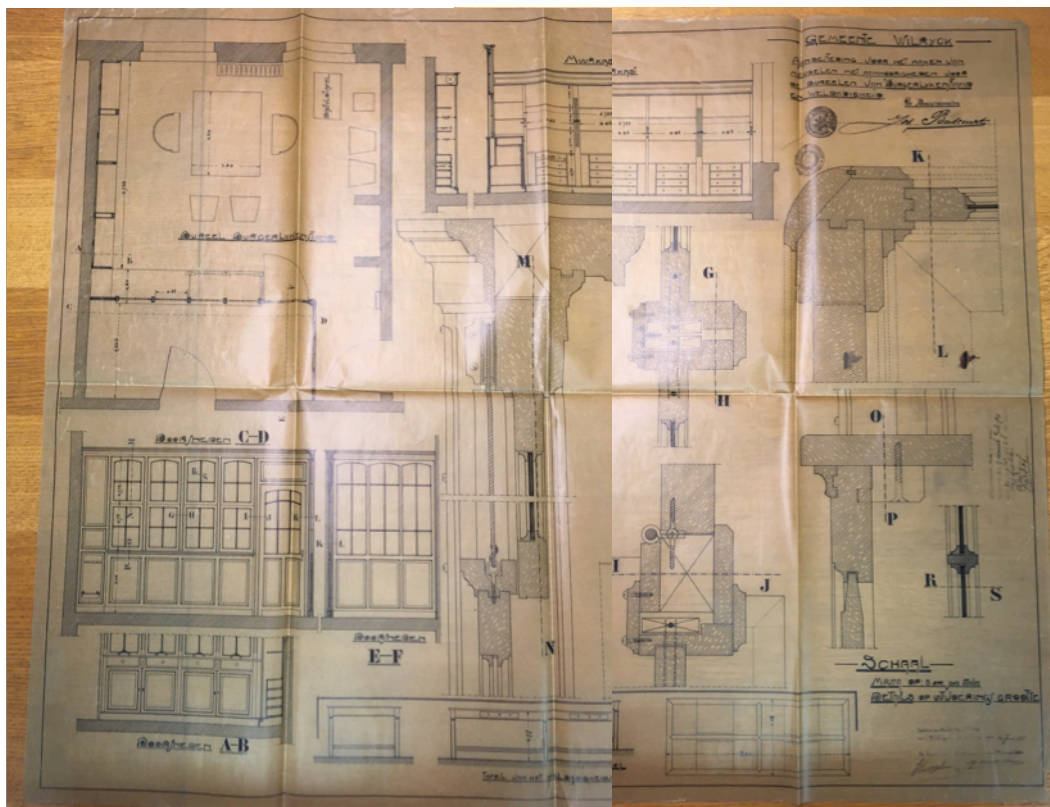

Figuur 18: Authentieke foto's tussen 1937 en 1963 met achter het gemeentehuis een wip (schutterstoren) geplaatst in 1936.

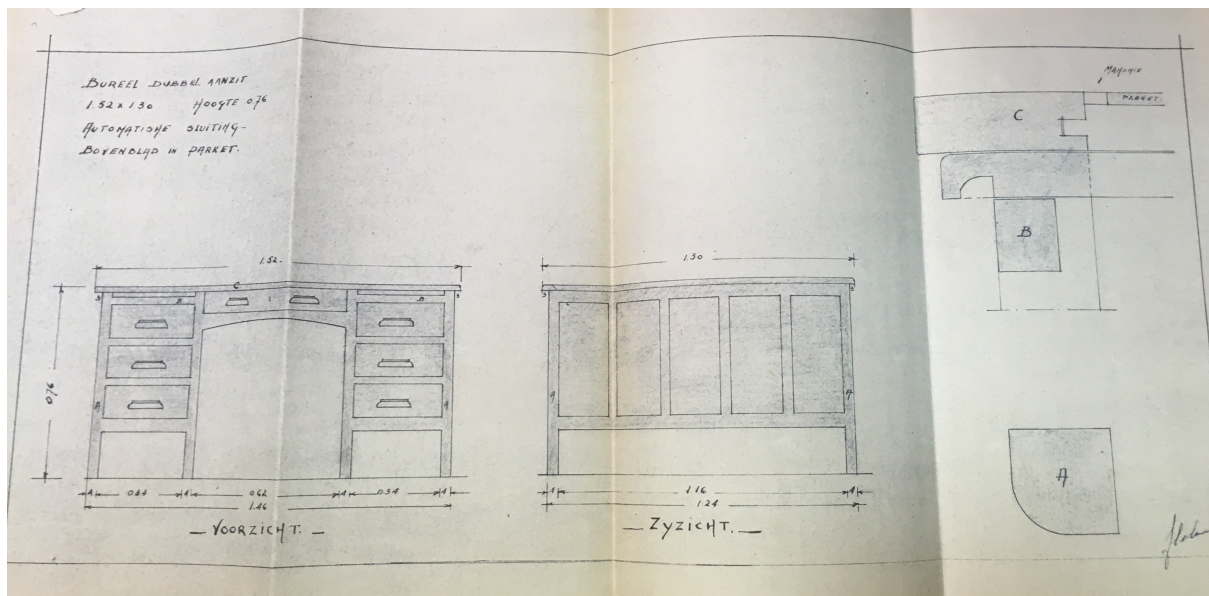
Figuur 19 & 20: grondplan ontwerp A. Van der Heyden (1935) en gevelaanzicht ontwerp Doornstraat A. Van der Heyden (1935)

De uitbreiding van het districtshuis in 1937 ging gepaard met een totaalinrichting van de burelen en loketten. Het meubilair bestond uit vaste elementen zoals tussenwanden in hout en glas, enkele kasten en toegelementen, maar ook enkele burelen, tafels, schrijftafels en stoelen werden ontworpen. Het meubilair en de houten tussenwanden zijn heden niet meer aanwezig en zijn vermoedelijk verdwenen tijdens de uitbreidingen in 1963 of 1977. In bijlage zijn de ontwerpplannen van het meubilair beschikbaar.

Figuur 21: grondplan van het ontwerp van een kabinet met tussenwanden en meubilair in hout (1937)

In 1939 werd een nieuw bureel voor de gemeenteontvanger besteld omdat het bestuur niet tevreden was over de kwaliteit van het geleverde meubel uit 1937. Het ontwerp is identiek aan het bestaande. Dit meubel is niet meer aanwezig in het districtshuis.

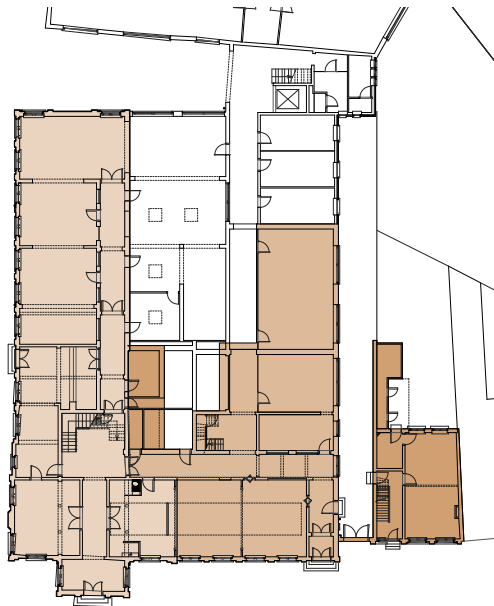

Figuur 22: ontwerpplan van het bureel van de gemeenteontvanger (1939)

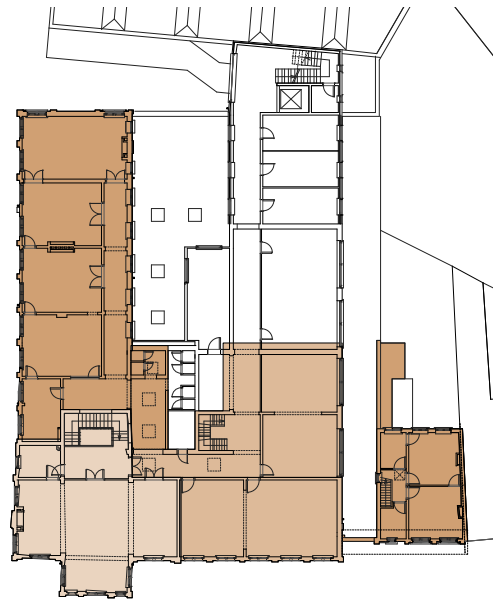
In 1946 werd de gedenkplaat voor de gesneuvelden in de inkomhal aan de zijde van de Bist aangebracht. De gedenkplaat bestaat uit een marmeren plaat van 4cm, doch is er enige twijfels over de dikte van de plaat. Uit briefwisseling blijkt dat vanwege een te lange levertermijn van de plaat waardoor de voorziene plaatsingstermijn niet gehaald kon worden er mogelijks een plaat van 3cm werd geleverd.

BOUWVOLUME 1937

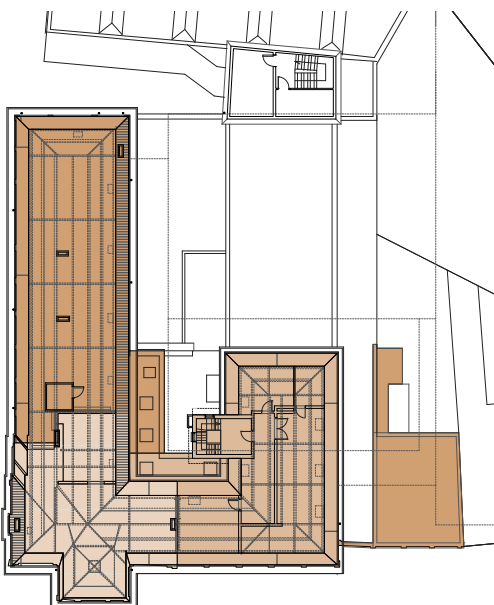
- bouwvolume volgens oorspronkelijk ontwerp 1873
- bouwvolume volgens uitbreiding in 1920
- bouwvolume volgens uitbreiding in 1937

GELIJKVLOERS

VERDIEPING +1

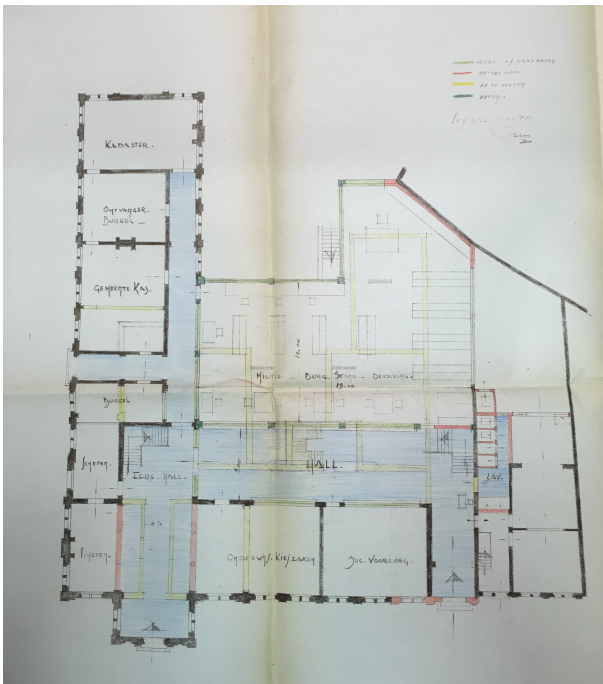
VERDIEPING +2

Figuur 23: aanduiding bouwvolume 1937 op plan dd. 2006

1949: ONTWERP VOOR EEN UITBREIDING VAN HET GEMEENTEHUIS (NIET UITGEVOERD)

Uit briefwisseling uit 1949, opgesteld door het secretariaat van de gemeente Wilrijk is sprake dat er herhaaldelijk door verschillende diensten geklaagd werd over plaats en klasseringsgebrek, er is gebrek aan bewegingsruimte voor het publiek. Reeds in 1940 werd vastgesteld dat de vergrotingswerken uit 1937 slechts 'een lapmiddel zijn geweest en dat het nodig was een degelijke vergroting van het gemeentehuis te bewerkstelligen'. Een ontwerp uit 1940, opgemaakt door dhr. Flebus verworf de goedkeuring, maar belandde wegens de oorlogsomstandigheden aan de zijkant.

Het ontwerp gaat uit van een grote uitbreiding aan de binnengevels van het districtshuis waarbij grote delen van de bestaande muren zouden worden afgebroken ten voordele van een grote zaal op de gelijkvloerse en eerste verdieping. Het ontwerp zou uiteindelijk vanwege geldgebrek niet worden uitgevoerd.

Figuur 24 (links): ontwerpplan van de gelijkvloerse verdieping voor de uitbreiding in 1949

Figuur 25 (rechts): ontwerpplan van de eerste verdieping voor de uitbreiding in 1949

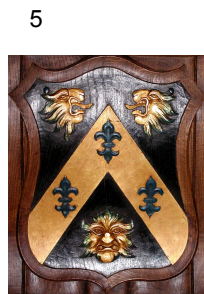
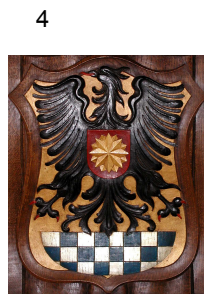
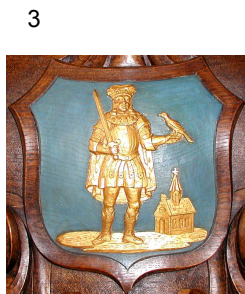
1952: AANPASSINGEN RAAD- EN TROUWZAAL EN DIVERSE UITBREIDINGEN

Hoe de nieuwe raad- en trouwzaal er uitzag, valt moeilijk te omschrijven op basis van de originele plannen. Gezien de precare toestand van de gemeentekas was het zeker geen opzichtig 'schoon verdiep'. Een betere omschrijving is ruimtelijk en functioneel. Daarin komt na drie opeenvolgende verbouwingen van het gemeentehuis (1917, 1920 en 1936) verandering. Omstreeks 1950 brengt een onderzoek aan het licht dat de steunbalken van de zoldering van de raad- en trouwzaal zodanig vermolmd zijn dat instortingsgevaar dreigt. Ze moeten dus dringend worden vervangen. Deze noodzakelijke herstelling vormt meteen de aanzet tot grootse veranderingswerken aan het binneninterieur.

Op 9 maart 1951 beslist de gemeenteraad om de meubilering en de aankleding van de raad- en trouwzaal compleet te vernieuwen in neo-Vlaamse renaissancestijl. Aan kanunnik Floris PRIMIS, belangrijk Antwerps geschiedschrijver, wordt advies gevraagd i.v.m. de versiering van het binneninterieur. Zijn voorstel om het interieur te verfraaien met vijf beeldhouwde en gepolychromeerde wapenschilden wordt unaniem aanvaard.

In de vier zogenaamde 'balksloefen' worden de wapens aangebracht van:

1. Brabant: een gouden leeuw op zwart veld;
2. Antwerpen: burcht met handen;
3. In de schouw: het gemeentewapen van Wilrijk, Sint-Bavo met kerk
4. De adellijke familie Moretus, grondbezitters van west-Wilrijk
5. De adellijke familie Della Faille, grondbezitters van oost-Wilrijk

Tegelijk met de inhuldiging van de nieuwe raad- en trouwzaal wordt het eerste boek over de Geschiedenis van Wilrijk van kanunnik Primis voorgesteld, uitgegeven door het gemeentebestuur van Wilrijk.

De uitgevoerde werken aan de trouw- en raadzaal zijn tijdens de uitvoering gewijzigd en bekrachtigd op de zitting van 25 mei 1951. Uiteindelijk werden volgende werken uitgevoerd:

- herstellingswerken aan de roosting van het plafond van de trouw- en raadzaal
- het leveren en plaatsen van een plafondbekleding in eik, in de stijl van de nieuwe bemeubeling
- het leveren en plaatsen van een parketbekleding '100% quartier en faux quartier'
- plaatsing van een cache-radiateurs in een smeed en gepolychromeerd ijzerwerk
- leveren en plaatsen van gordijnkasten boven de vensters

De beschrijving van de bemeubeling van de Raad- en Trouwzaal uit het oorspronkelijke bestek gaat als volgt:

- 1 collegetafel
- 5 tafels van 2m lengte
- 1 tafel van 2,60m lengte
- 1 burgemeesterszetel
- 6 gewone zetels
- 36 stoelen
- 1 schouwbekleding
- 4 luchters

Enkel de 5 tafels van 2m lengte zijn niet meer aanwezig in het districtshuis. In het huidige trouwzaal is nog volgend meubilair aanwezig:

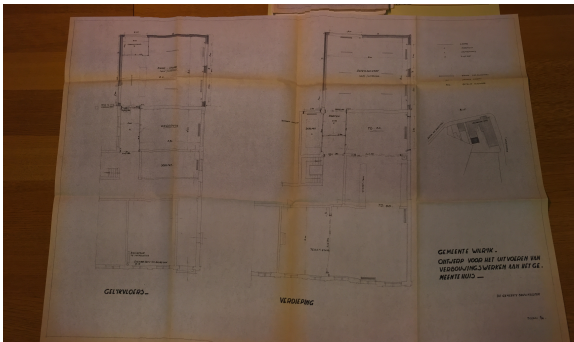
- 1 collegetafel - wordt gebruikt als ceremonietafel
- 1 tafel van 2,60m lengte - wordt gebruikt als ceremonietafel
- 1 burgemeestersstoelen - wordt gebruikt door de schepen
- 6 gewone stoelen - wordt gebruikt voor de ceremonie voor de ouders van het koppel
- 36 stoelen - wordt gebruikt voor het publiek
- 1 schouwbekleding
- 4 luchters

De stoffering van de burgemeestersstoelen en 6 gewone stoelen zijn vervangen door nieuw rood leder met het wapen van de gemeente in goud. Sindsdien werd er 2 banken bijgemaakt voor het trouwkoppel in rood leder.

1963: UITBREIDING VAN HET DISTRICTSHUIS

In 1963 werden enkele verbouwingswerken uitgevoerd aan het interieur wegens plaatsgebrek.

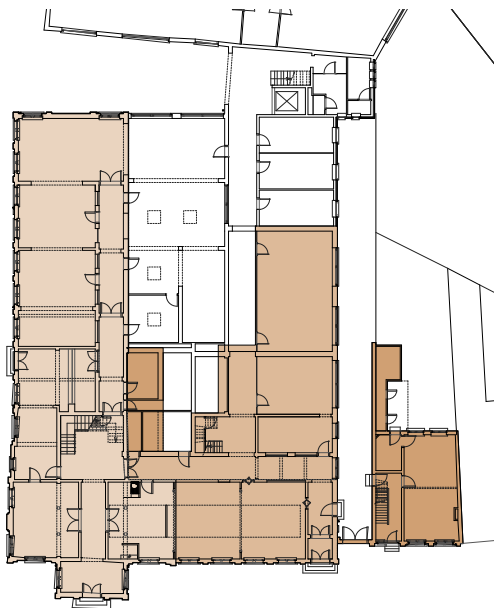
Het uittreksel uit het register der beraadslagingen van de gemeenteraad van de zitting van 27 juli 1962 maakt melding van de werken 'aan het gemeentehuis, wegens een nijpend plaatsgebrek voor sommige diensten'. De werken zijn beperkt tot een uitbreiding van de rechtervleugel achteraan over de gelijkvloers en eerste verdieping. De werken werden gegund aan dhr. Anselmus De Decker uit Wilrijk voor een bedrag van 1.026.330,- Fr.

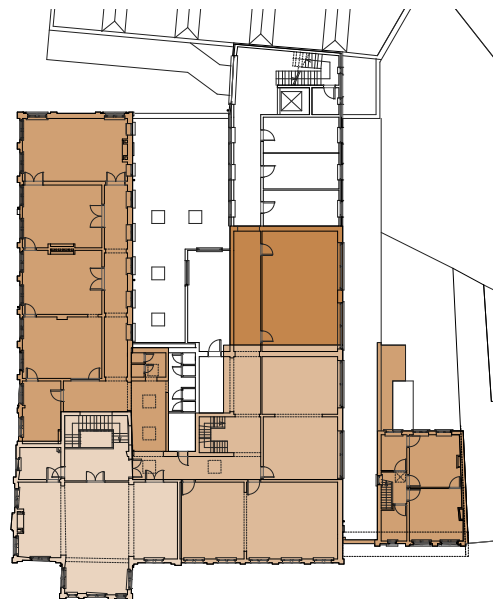
Figuur 26: grondplan van de uitbreiding van het gemeentehuis uit 1963.

BOUWVOLUME 1963

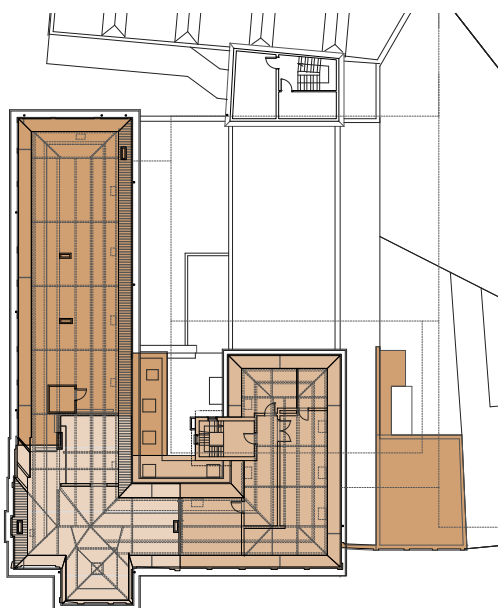
- bouwvolume volgens oorspronkelijk ontwerp 1873
- bouwvolume volgens uitbreiding in 1920
- bouwvolume volgens uitbreiding in 1937
- bouwvolume volgens uitbreiding in 1963

GELIJKVLOERS

VERDIEPING +1

VERDIEPING +2

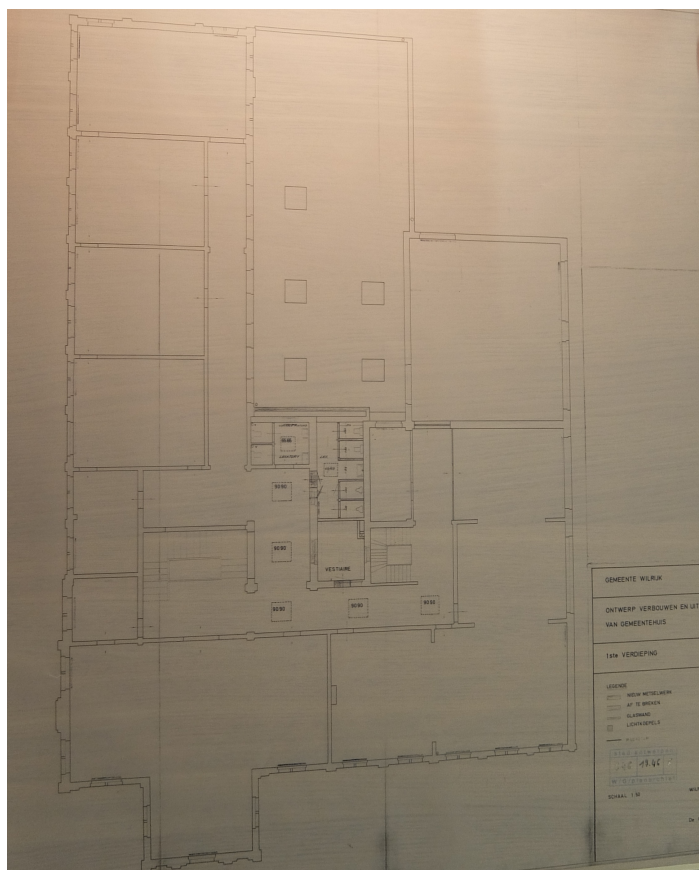
Figuur 27: aanduiding bouwvolume 1963 op plan dd. 2006

1969: NIEUWBOUW TER UITBREIDING

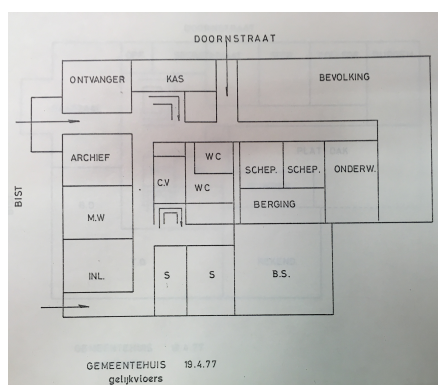
In 1971 werd er een wedstrijd uitgeschreven voor de bouw van een nieuw gemeentehuis, maar door de te hoge kosten werd dit afgeblazen.

1970: UITBREIDING VAN HET GEMEENTEHUIS

In 1970 onderging het gemeentehuis opnieuw een uitbreiding. Op het grondplan van de eerste verdieping wordt een beperkt gedeelte bijgebouwd en ingericht voor bijkomende sanitaire lokalen. Een plan van de gelijkvloerse verdieping is niet beschikbaar, maar bij analyse tussen de plannen van 1963, 1970 en 1977 wordt de gelijkvloerse verdieping vergroot door de ruimte tussen de linker- en rechtervleugel dicht te bouwen.

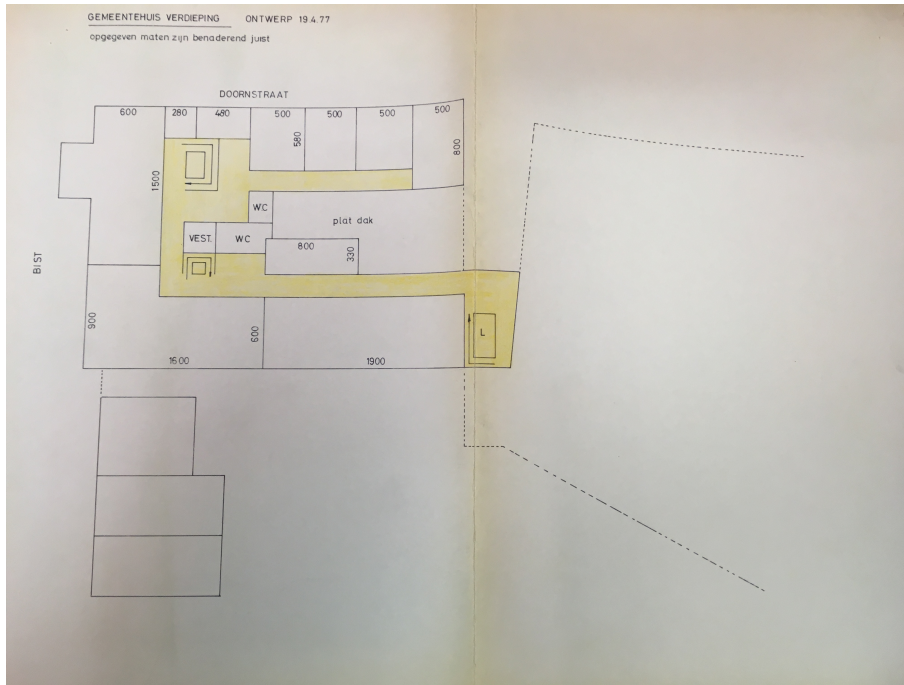
Figuur 28 (links): grondplan van de eerste verdieping van de werken in 1970.

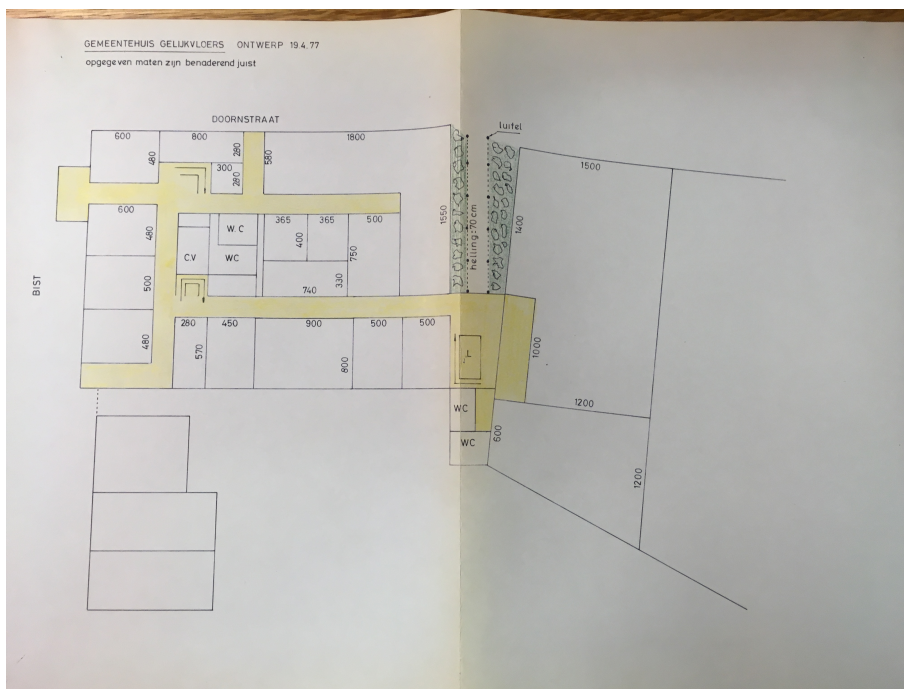
Figuur 29 (links): grondplan van de gelijkvloerse verdieping van bestaande toestand voor de werken in 1977.

1977: UITBREIDING VAN HET DISTRICTSHUIS

In evenredigheid met een explosieve bevolkingsaan groei breiden ook de diverse woonwijken uit. De gemeente kan niet achterblijven en houdt constant haar wagenpark op peil. Dat maakt dat 'de pacht', ondergebracht in lokalen aan de Oudestraat en de Doornstraat, al vlug te klein is. De gemeente dient uit te kijken naar een nieuwe locatie voor de uitvoeringsdiensten. Leegstaande loodsen van een voormalige meubelmakerij op de wijk Koornbloem, tussen de Koornbloemstraat en de Valkstraat, bieden een prachtig alternatief. Na de verhuis komt er naast het gemeentehuis in de Doornstraat plaats vrij voor een broodnodige uitbreiding van de administratie. De voormalige parkeergarage voor vuilniswagens ondergaat een metamorfose en wordt omgevormd tot een ruim en lichtig bureel voor de bevolkingsdiensten en de burgerlijke stand.

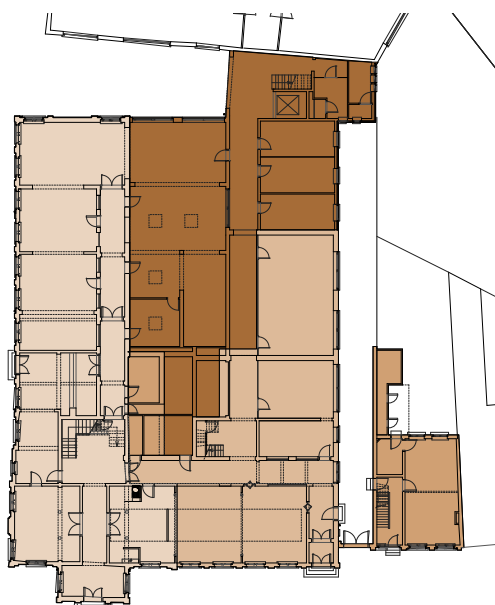
Figuur 30 (rechts): schematisch ontwerp van de gelijkvloerse verdieping voor de uitbreiding in 1977.

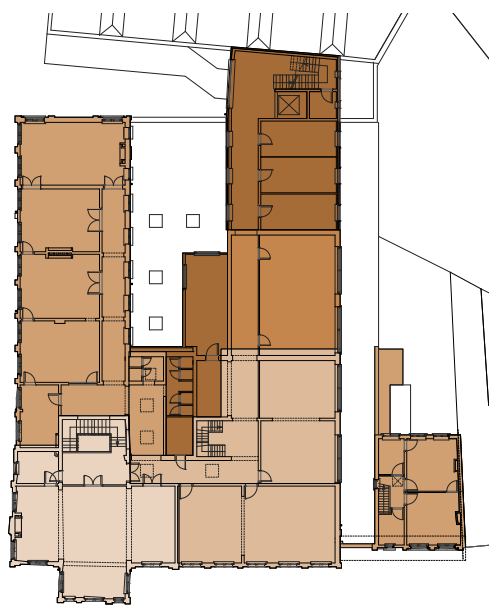
Figuur 31 (links): schematisch ontwerp van de eerste verdieping voor de uitbreiding in 1977.

BOUWVOLUME 1977

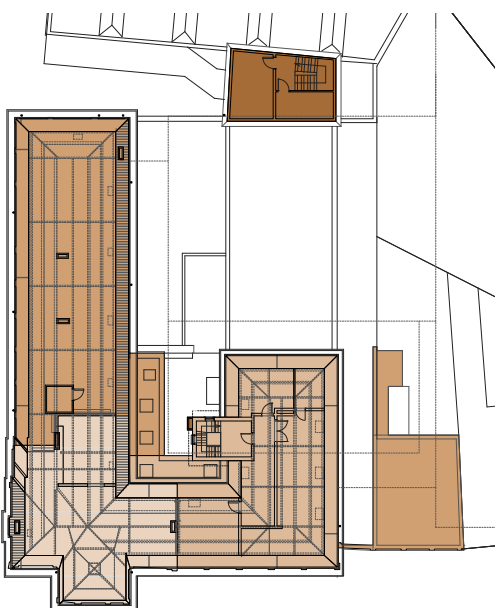
- bouwvolume volgens oorspronkelijk ontwerp 1873
- bouwvolume volgens uitbreiding in 1920
- bouwvolume volgens uitbreiding in 1937
- bouwvolume volgens uitbreiding in 1963
- bouwvolume volgens uitbreiding in 1977

GELIJKVLOERS

VERDIEPING +1

VERDIEPING +2

Figuur 32: aanduiding bouwvolume 1977 op plan dd. 2006

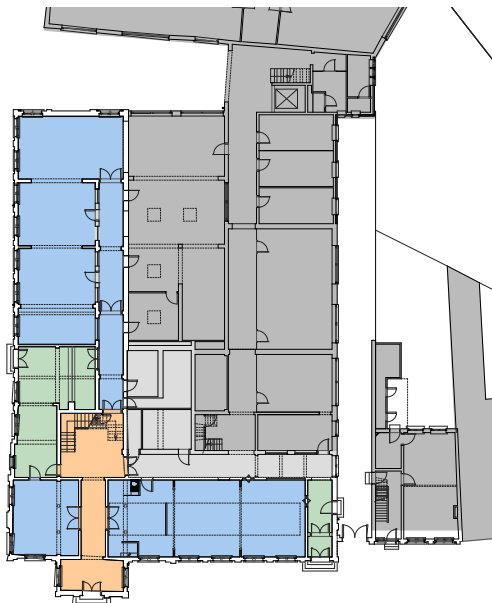
1998 - 2009: RENOVATIE EN NIEUWBOUW GEMEENSCHAPSCENTRUM

In 1998 werd beslist om in Wilrijk een gemeenschapscentrum op te richten. Op 4 april 2001 werd de tijdelijke vereniging architectenbureau E. Binnenmans en architectenbureau M. Vanhecke & V. Suls aangesteld voor het opmaken van een ontwerp en het opvolgen van de werken voor de renovatie met nieuwbouw van het districtshuis en het opmaken van een masterplan voor de volledige site, omvattende: de beide kunstacademies (muziek- en tekenacademie), een bibliotheekfiliaal en een politiecommissariaat.

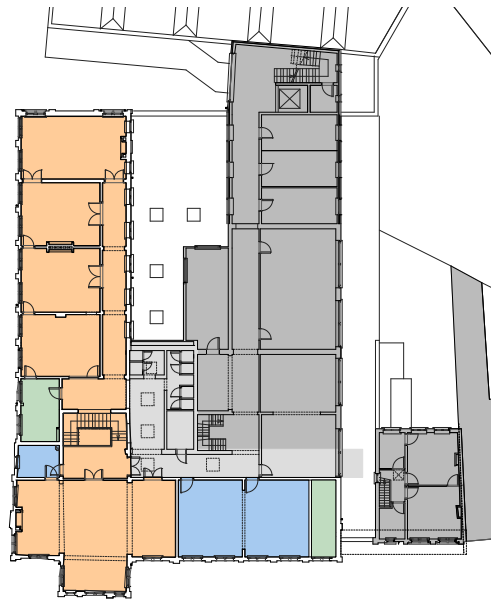
De renovatiewerken aan het districtshuis en de bouw van het gemeenschapscentrum starten in 2006. De werken werden toegekend aan N.V. STRABEG S.A. en werden beëindigd in 2009. Er dient te worden opgemerkt dat deze werken geen restauratiewerken aan het interieur inhielden. De bewaringstoestand van de niet gerenoveerde lokalen zijn gaaf behouden gebleven. Figuur 32 geeft een aanduiding van de verbouwde lokalen en de bewaarde lokalen.

RUIMTES MET ERFGOEDWAARDEN

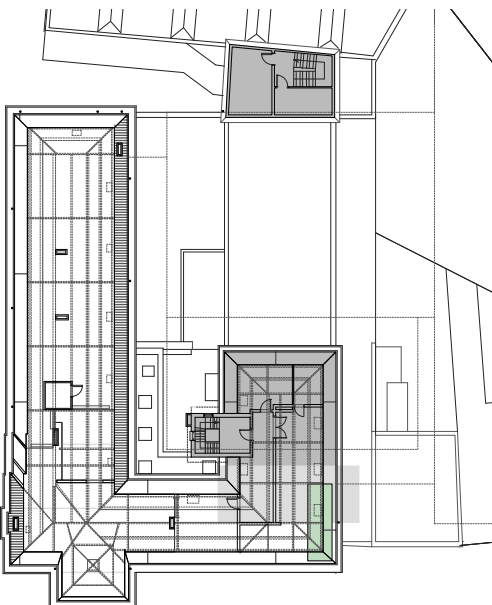
- lokalen met een erfgoedwaarde, afwerking en indeling integraal behouden
- lokalen waar de indeling behouden werd, maar de afwerking werd grondig gerenoveerd
- lokalen waar de indeling en afwerking grondig gewijzigd werd
- afgebroken volumes dd. 2009

GELIJKVLOERS

VERDIEPING +1

VERDIEPING +2

figuur 33: plannen vóór de renovatie uit 2009 met aanduiding van de erfgoedwaarden

Het districtshuis Wilrijk was aan een grondige renovatie toe en onderging een aantal interne wijzigingen, maar het ontwerp houdt rekening met de nog aanwezige erfgoedwaarden. Om een degelijke en klantvriendelijke districtsadministratie in te richten, moesten bepaalde delen van het districtshuis, inclusief achterbouwen afgebroken worden. Ook de bijgebouwen in de omgeving, maar op hetzelfde terrein, waren in slechte staat en werden afgebroken.

De gelijkvloerse verdieping werd grotendeels uitgewerkt met loketten die in verbinding komen met het nieuwe gemeenschapscentrum via een glazen passerelle die over beide verdiepingen aan de binnenzijde van het L-vormig districtshuis wordt voorzien. De centrale inkomhal, de doorgang naar de open traphal bleef integraal bewaard en onderging enkele technische restauratiewerken waarbij voornamelijk nieuwe technieken (elektriciteit en verwarming) werden aangebracht. De overige lokalen op de gelijkvloerse verdieping hebben geen erfgoedwaarde en werden grondig gerenoveerd.

De lokalen op de eerste verdieping ter hoogte van de vleugel in de Doornstraat hebben een hoge erfgoedwaarde vanwege de uitermate gaafheid waarmee de inrichting uit 1936 bewaard is gebleven. De houten vloeren, lambrisering, behangpapier, zichtbare houten plafondstructuren, schouwen en meubilair in de lokalen geven een zeer goed beeld van de oorspronkelijke toestand. Het bureel van de districtsvoorzitter (lok A1.15) werd verplaatst naar het lokaal ernaast (lok A1.14) met inbegrip van het meubilair (bureau, bureaustoel, stoelen en kast). Het lokaal A1.15 wordt vanaf 2009 gebruikt voor het college met een nieuwe vergadertafel en stoelen.

Figuur 34 & 35: foto's van bureau districtsvoorzitter met meubilair uit 2005

RUIMTES MET ERFGOEDWAARDEN

- lokalen met een erfgoedwaarde, afwerking en indeling integraal behouden
- lokalen waar de indeling behouden werd, maar de afwerking werd grondig gerenoveerd
- lokalen waar de indeling en afwerking grondig gewijzigd werd

figuur 36: plannen na de renovatie uit 2009 met aanduiding van de erfgoedwaarden

2004: RESTAURATIE RAAD- EN TROUWZAAL

De trouwzaal werd in 2004 reeds gerestaureerd in een afzonderlijke fase waarbij teruggegrepen werd naar de afwerking uit de jaren 1951-1952. De houten vloer, houten lambrisering, behangpapier, zichtbare houten plafondstructuur, schouwen, radiatoromkastingen en meubilair zijn integraal behouden en dateren uit 1952. Volgende werken zijn uitgevoerd aan de raad- en trouwzaal in 2004:

- schilderen van de radiatorbuizen
- schilderen van de houten ramen
- reinigen en/vernieuwen van textielen muurbespanning - deze werken werden tijdens de werken ter plaatse besproken
- reinigen van de plafondpanelen
- reinigen en boenen van de houten lambrisering en de binnendeuren
- reinigen van de verlichtingsarmaturen
- reinigen en boenen van de houten balken op het plafond
- voorzien van 2 extra geluidsboxen
- leveren van draadloze microfoons

Wandbekleding

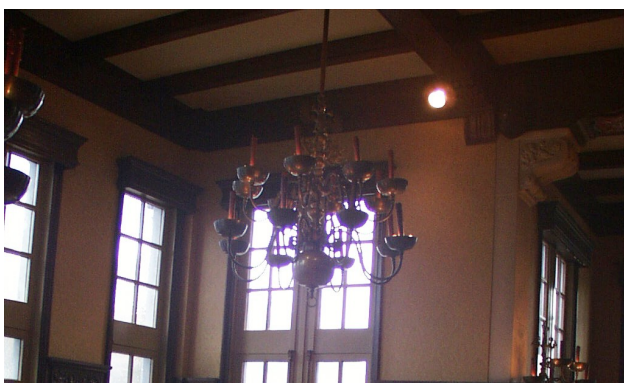
De nieuwe wandbespanning bestaat uit volgende stof:

- Valentino, Trevoli 3 code 030 97 TF3.
- Samenstelling: 46% katoen, 30% polyester en 24% katoen chenille. Gewicht 414 gr/m².
- Drager: multiplexlatjes van 5mm dik met een dampdoorlatende folie achter het textielbehang.

Verlichtingsarmaturen

De armaturen werd gereinigd op volgende wijze:

- reiniging met ammoniakaal water
- nieuwe bedrading
- nieuwe lampen van hetzelfde type

Figuur 37: foto van de kroonkandelaar voor restauratie in 2004

2005: RESTAURATIE VAN HET BOUWVALLIGE KLOKKENTORENTJE

Het oorspronkelijke klokkentorentje is instabiel, een aantal versieringen ontbreken en het bladgoud is afgebladderd. Ter hoogte van het zadeldak is de houten constructie compleet instabiel en niet meer te redden. De restauratie wordt begroot op 4.000,00 euro. Op maandag 30 mei 2005 start aannemer Frans CORVERS voorzichtig met het demonteren van de bouwvallige houten constructie bestaande uit vier eikenhouten zijspanten en galmgaten.

Figuren 38 - 41: foto's tijdens de restauratie van de klokkentoren

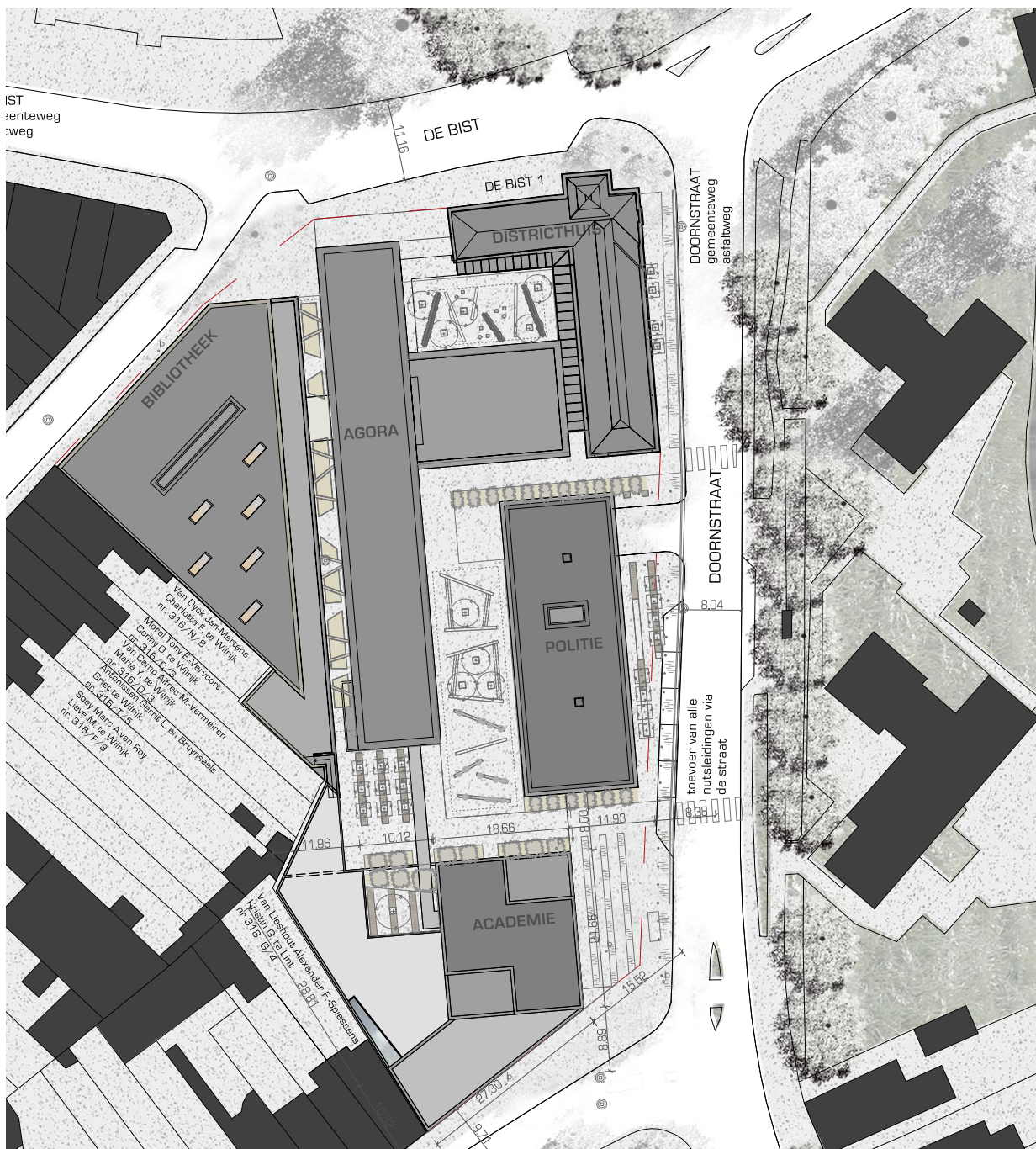
Na enkele maanden afwezigheid prijkt sinds vrijdag 9 september 2005 een waarheidsgetrouwe reconstructie, uitgevoerd in hoogwaardige materialen, terug op het dak van het districtshuis. Ook de windwijzer, verdwenen sinds 1950, wordt gereconstrueerd naar het oorspronkelijke ontwerp uit 1871 van Eugène Gife. Het vaantje vermeldt het jaartal "2005", het jaar van de restauratie. Naar oude gewoonte wordt een koperen koker met daarin een oorkonde, enkele munten en andere tijdsdocumenten, in de klokkentoren bevestigd.

2004 - 2015: UITBREIDING GEMEENSCHAPSCENTRUM MET ACADEMIE, POLITIE EN BIBLIOTHEEK

Voor het ontwerp van een academie muziek, woordkunst en dans en een academie beeldende kunst, een bibliotheekfiliaal en een politiecommissariaat zoals voorzien in in het masterplan opgemaakt door de tijdelijke vereniging architectenbureau E. Binnenmans en architectenbureau M. Vanhecke & V. Suls werd door de Vlaams Bouwmeester een Open Oproep gelanceerd.

Op 24 december 2004 werd het architectenbureau B&E Baumschlager & Eberle GmbH aangesteld voor de bouw van de academie muziek, woordkunst en dans en een academie beeldende kunst, een bibliotheekfiliaal en een politiecommissariaat.³

De werken zijn gestart in 2010 en werden toegekend aan Heijmans Bouw nv en werden beëindigd in 2015.

Figuur 42: inplantingsplan van de totale bouwsite met aanduiding van de verschillende gebouwen

³ 'Geschiedenis van Wilrijk', Prof. Dr. Robert van Passen, pg. 327, 332-334, 336, 337, 372 met aanvullingen van architectenbureau Vanhecke & Suls
44/73

02.2.2_LANDSCHAPPELIJKE ELEMENTEN

Er zijn geen landschappelijke elementen gekoppeld aan het districtshuis Wilrijk.

02.2.3_ARCHEOLOGISCHE ELEMENTEN

Er zijn geen archeologische elementen gekoppeld aan het districtshuis Wilrijk.

03_INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN - HUIDIGE TOESTAND

Beschrijf en inventariseer hier de erfgoedelementen van het onroerend erfgoed waarvoor je een beheersplan opmaakt. Voeg eventueel beschikbare plannen bij het beheersplan (eventueel verkleind, samen met illustraties van de erfgoedelementen aan de hand van recente foto's die een duidelijk beeld geven van het onroerend erfgoed); Foto's die je toevoegt, situeer je op het plan. Gebruik bij voorkeur volgende onderverdeling:

(afhankelijk van de relevantie:)

- a. *Algemene beschrijving/typering en ruimtelijke context*
- b. *Beschrijving van de verschillende elementen (graad van uitwerking bepaald door het type onroerend erfgoed en gewenste diepgang)*

Voor bouwkundig erfgoed:

- i. *Opmetingsplannen van bestaande toestand (situerings- en oriëntatieplan en aanzichten van gevels en bedaking; indien noodzakelijk: plattegrond per bouwlaag en langs- en dwarsdoorsneden)*
- ii. *Inventaris historisch interieur (zoals deuren, vensters, zolderingen, trappen, ..., inclusief cultuurgooederen)*
- iii. *Diagnosenota (indien noodzakelijk)*

Voor landschappelijk erfgoed:

- i. *Beschrijving landschap, inclusief koppeling aan ruime omgeving*
- ii. *Inventarisatie van cultuurhistorische gegevens*
- iii. *Opmetingsplan; geologie, bodem en bodemgebruik; waterhuishouding; geomorfologie; inventarisatie van knelpunten; beschrijving en plan van de infrastructuur binnen de afbakening van het beheersplan (bijvoorbeeld zitbanken, verlichting, wegenis, ...)*
- iv. *Het aanwezige houtig erfgoed: knelpunten, uitvoering van onderzoek, ...*

Voor archeologisch erfgoed:

- i. *Fysieke beschrijving site*
- ii. *Geologie, bodem en bodemgebruik*
- iii. *Topografie van de site*
- iv. *Waterhuishouding*
- v. *Inventarisatie van knelpunten*
- vi. *Indien relevant: digitaal hoogte model, degradatiemetingen, ...*

03.1 _ALGEMENE BESCHRIJVING/TYPERING EN RUIMTELIJKE CONTEXT

Het districtshuis van Wilrijk is een gebouw in neorenaissancestijl, naar ontwerp van Eugène Gife van 1870. Het omvat een monumentaal hoekcomplex van twee bouwlagen onder een gecombineerde leien bedaking. Het gebouw is opgebouwd als een L-vormig complex met acht traveeën aan de Bist en dertien traveeën aan de Doornstraat en bestaat uit bakstenen lijstgevels met verwerking van natuursteen.

De ingang bestaat uit een torenvormig uitgebouwde travee onder een afgeknot tentdak met een dakruiter. De deurtravee is uitgewerkt onder een gebogen houten kroonlijst met een beeld van de Heilige Bavo in het boogveld en heeft een eenvoudige rondboogdeur met links en rechts gevelstenen die verwijzen naar het bouwjaar en de architect. De traveeën worden geritmeerd door boven elkaar geplaatste pilasterorden, die zo een klassiek hoofdgestel schragen. Het buitenschrijnwerk wordt gekenmerkt door natuurstenen kruiskozijnen, en enkele met kloosterkozijnen. De raadzaal is uitgewerkt in een neo-renaissancestijl en bevat een rijke schilderijenverzameling. Deze verzameling is heden echter niet raadpleegbaar omwille van stockage.⁴

⁴ Website <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/11548>

03.2_BESCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE ELEMENTEN VOOR BOUWKUNDIG ERFGOED

De opmetingsplannen van de bestaande toestand zijn in bijlage **08.7.** terug te vinden.

In bijlage **08.8** is een inventaris van het historisch interieur terug te vinden.

In bijlage **08.9** zijn de schadeplannen en bijhorend fotomateriaal terug te vinden.

EXTERIEUR

ALGEMEEN

- De restauratiewerken uit 2009 aan het districtshuis concentreerde zich op de gevels en de daken. De gevel werd gereinigd, het voegwerk plaatselijk vernieuwd, de natuurstenen elementen plaatselijk bijgewerkt, het buitenschrijnwerk geschilderd en de daken (dakbedekking en hemelwaterafvoer) vernieuwd. De gevel geeft daardoor een algemeen goede indruk, maar wanneer in detail wordt gekeken, zijn er toch enkele gebreken die duidelijk zichtbaar.

DAK

- Heden stellen we vast dat tal van locaties sterk onderhevig zijn aan duivenverontreiniging. Tal van de omliggende gebouwen werden reeds zeer volledig voorzien van duivenwering. De hinder verplaatst zich naar het betreffende monument.
- Het monument is in onmiddellijke nabijheid van het park gelegen. Vervuiling van de goten door bladeren e.a. is van toepassing.
- Heden stellen we verscheidene onregelmatigheden vast aan de bestaande dakbedekking in natuurleien. Algemeen genomen is deze echter in goede toestand, een volledige of gedeeltelijke vervanging van de bestaande dakbekleding is niet aan de orde. Wel stellen we plaatselijk een aantal ontbrekende, verzakte of afgebroken leien vast. Veelal gelegen aan gootaansluitingen of rondom de dakvlakramen.
- Heden stellen we een sluier vast op de bovenste rijen leien tegenaan de nok, dewelke is afgewerkt met lood. Het verweren van de loden nokbekleding breng afvalstoffen met zich mee, dewelke zich afzetten op de leien dakbekleding. Eventuele aantasting van de stoffen op de leien dient nader bekeken te worden.
- Heden stellen we afbladderend van de verflagen op de houten gootbekleding vast. Mogelijk kan één en ander in verband staan met geloste solderingen van de koperen gootbekleding en losgekomen planken van de gootbekleding.
- Heden stellen we een losgekomen plank aan de onderzijde van de bakgoot boven de passerel zijde Doornstraat vast. Mogelijk is dit het gevolg van een ontoereikende mechanische bevestiging. Het kan evenwel ook het gevolg zijn van waterinfiltratie langsheen losgekomen solderingen van de koperen gootbekleding.
- In navolging van bovenvermelde punten inzake de bakgoten van het monument, is de kans bestaande dat de solderingen van de koperen gootbekleding plaatselijk onthecht zijn.
- Heden stellen we afbladderend van het houten buitenschrijnwerk van de toren bovenaan vast.

Foto – dakvlak binnengevels

GEVELS

- Heden wordt vastgesteld dat er vrij veel tocht en energieverlies is ten gevolge van de enkele beglazing. De enkele beglazing zorgt voor een onaangenaam tochtgevoel en past niet binnen het duurzaam beleid dat stad Antwerpen wil voeren.
- Heden stellen we vast dat tal van geveldelen sterk onderhevig zijn aan duivenverontreiniging. Tal van de omliggende gebouwen werden reeds zeer volledig voorzien van duivenwering. De hinder manifesteert zich op de verschillende gevelelementen.
- Heden stellen we afbladderend van de verflagen op de stalen voetbuizen vast. Er wordt eveneens reeds verregaande roestvorming vastgesteld.
- Heden stellen we lokaal lichte barstvorming vast in de elementen in natuursteen rondom het buitenschrijnwerk in de gevels. Deze lichte barstvorming kan regen en vriesweer toelaten verdere schade aan te breken aan het monument.

BUITENSCHRIJNWERK

- In navolging van de afbladderend van het houten buitenschrijnwerk van de toren, stellen we eveneens onthechting van de verflagen van het houten buitenschrijnwerk in de gevels vast. Zowel de ramen alsook de buitendeuren vertonen tekenen van ontoereikend schilderwerk.

Foto - afbladderend schilderwerk
53/73

ALGEMEEN

- De renovatie uit 2009 aan enkele lokalen zorgt ervoor dat deze lokalen slecht beperkte mechanische schade hebben opgelopen ten gevolge van het dagelijks gebruik.
- De lokalen die bewaard gebleven zijn, hebben geen restauratiewerken doorstaan waardoor plaatselijk schade zichtbaar is aan de vloer, muren, plafond, binnen- en buitenschrijnwerk.
- De technieken (elektriciteit, verwarming en ventilatie) zijn in alle lokalen vernieuwd en zijn in goede staat.

(BINNEN)SCHRIJNWERK

- Het authentieke binnenschrijnwerk in het Districtshuis werd niet mee gerestaureerd in het volledige restauratiedossier. Wel werden xer tal van aanpassingen uitgevoerd ten behoeve van de plaatsing van sloten, toegangscontrole, hernieuwen scharnieren, ... Kortom alle ingrepen m.b.t. het hang en sluitwerk werden uitgevoerd. De verdere restauratie van het hout- en schilderwerk werd niet weerhouden in het renovatiedossier uit 2006.
- Wel werd er gelijktijdig met de restauratiewerken een kleuronderzoek uitgevoerd door restauratie-aannemer Altri-Tempi uit Brasschaat. Dit kleuronderzoek is nog steeds zichtbaar op de linkse deur vanuit de centrale gang naar de vestiaire. De restauratie van het binnenschrijnwerk werd ook reeds mondeling besproken met onroerend erfgoed.
- Hier is geen neerschrift of definitief besluit over.
- De smeedijzeren borstwering op de monumentale trap in de centrale traphal is van goede kwaliteit. Het smeedijzer zelf is intact. Echter werd het schilderwerk een aantal maal opnieuw uitgevoerd zonder de voorgaande verflagen afdoende te verwijderen.
- De trap treden zijn plaatselijk beschadigd, afgebroken stukken en krassen verspreid over de treden en tegentreden van de volledige trap. Naar verluidt zijn er ook onder de vastgehechte traploper onvolkomenheden terug te vinden.
- Op de lambriserings in lokaal A1.15 stellen we plaatselijke beschadigingen en onvolkomenheden vast. Oude stopcontacten en / of schakelaars werden verwijderd, waarbij herstelling van hout- en schilderwerk nodig is. Onderaan vinden we onregelmatig schilderwerk terug, plaatselijke beschadigingen zijn ook verspreid over alle zijden.
- De bestaande traploper is verouderd en niet representatief voor de ruimte waarin deze zich bevindt.
- Heden merken we op dat de kantlijsten van de betreffende deuren op verdieping 1 niet werden voorzien van eindafwerking aan de kantlijsten.
- De gedenkplaat aan de rechterzijde in de inkomhal ontbreekt één bevestigingsdook.
- Enkele houten hoekbeschermers ontbreken de knop bovenaan.

AFWERKING

- Het schilderwerk met steenimitatie in de centrale traphal is plaatselijk vervuild en losgekomen. De vervuiling vindt plaats langsheen de loopzone voor en naast de trap. De verflagen zijn plaatselijk onthecht rechts naast de doorgang naar de loketten achteraan in de oostvleugel.
- Heden stellen we plaatselijk haarscheuren vast in het originele cassetteplafond. Deze zijn vermoedelijk afkomstig van de grote restauratiewerken. Tevens zijn er technieken ingebouwd in de betreffende plafonds, waardoor plaatselijk plamuurwerk werd uitgevoerd.
- De rode brandhaspelkast op de eerste verdieping achter de ceremoniële traphal heeft een storende invloed. In deze zone worden veelvuldig trouwfoto's genomen.

Foto – herstelling slotplaat binnendeur

Foto – stratigrafisch onderzoek binnendeuren

03.3_BESCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE ELEMENTEN VOOR LANDSCHAPPELIJK ERFGOED

Er zijn geen landschappelijke elementen gekoppeld aan het districtshuis Wilrijk.

03.4_BESCHRIJVING VAN DE VERSCHILLENDE ELEMENTEN VOOR ARCHEOLOGISCH ERFGOED

Er zijn geen archeologische elementen gekoppeld aan het districtshuis Wilrijk.

04_BESCHRIJVING VAN DE ERGOEDWAARDEN

Beschrijf hier de erfgoedwaarden van het onroerend erfgoed. Erfgoedwaarden kunnen zijn : archeologisch, architecturaal, artistiek, cultureel, esthetisch, historisch, industrieel-archeologisch, technisch, ruimtelijk-structurend, sociaal, stedenbouwkundig, volkskundig of wetenschappelijk; bijkomende criteria zijn zeldzaamheid, gaafheid, herkenbaarheid, authenticiteit, representativiteit, contextwaarde en ensemblewaarde. Vertrek van de waarden zoals omschreven in het beschermingsbesluit .

Voor de waarden die je hier beschrijft, geef je een visie in hoofdstuk 5.

De **architecturaal-historische** waarde van het districtshuis, naar een oorspronkelijk ontwerp van Eugene Gife is een belangwekkende realisatie van een gebouw in Neo-Vlaamse Renaissancestijl in de stedelijke context van de gemeente Wilrijk. De uitbreidingen uit 1920 en 1936 zijn in dezelfde oorspronkelijke Neo-Vlaamse Renaissance bouwstijl uitgewerkt. Dit is duidelijk zichtbaar in de fraai uitgewerkte gevelelementen (baksteenmetselwerk, natuursteen en blauwe hardsteen), de afmetingen en vormgeving van de gebruikte traveeën met dezelfde beeltenis van het buitenschrijnwerk en de ééngemaakte dakstructuur en doorlopende dakenveloppe.

Het gebouw als symbool van de macht in de gemeente, en later district, Wilrijk wordt door de sobere plechtigheid en moderne eenvoud gekenmerkt met enkele expliciete architecturale uitwerkingen zoals de bakstenen lijstgevels met acht (Bist) en dertien (Doornstraat) traveeën met een torenvormig uitgebouwde ingangstravee onder een afgeknot tentdak met dakruiter. De traveeën worden geritmeerd door boven elkaar geplaatste pilasterorden, die een klassiek hoofdgestel schragen. De uitbreidingen beperken zich niet enkel tot het bouwvolume, maar ook de natuurstenen kruiskozijnen en enkele kloosterkozijnen in de gevel worden doorgetrokken zodat één enkel architecturaal geheel gevormd wordt. De integratie van de Heilige Bavo in het boogveld in het centrale inkomtravee gekoppeld aan het gebruik van de natuurstenen elementen geritmeerd in een pilasterorde die een klassiek hoofdgestel dragen geeft het gebouw ook een zeer intrinsieke **esthetische waarde**.

De **architecturaal-esthetische waarde** van het interieur van het districtshuis wordt bepaald door de inrichting hoofdzakelijk daterend uit de jaren '30 en '50 dat nog steeds in bepaalde lokalen duidelijk aanwezig is. Het interieur van het districtshuis te Wilrijk, in het bijzonder van het representatieve gedeelte, is opmerkelijk door de samenhang van de grotendeels uit de interieurwerken uit de jaren '30 bewaard gebleven aankleding en -inrichting. Het begint bij de inkomhal op de gelijkvloerse verdieping op de centrale travee aan de zijde Bist en loopt vandaar door via de centrale gang naar de trappenhal en dan naar de eerste verdieping. Op de eerste verdieping is de vleugel aan de Doornstraat het beste voorbeeld van de toestand van de jaren '30. De nog steeds aanwezige imitatie natuurstenen-afwerking op de muren is kenmerkend voor de gangen en centrale trapzaal. De houten paneeldeuren in de representatieve lokalen zijn goudkleurig geschilderd en vormen één samenhangend **esthetisch** geheel met het kleurenpalet in de gangen op de gelijkvloerse en eerste verdieping.

De grote zaal op de eerste verdieping had oorspronkelijk een dubbele functie: trouwzaal én raadzaal. In de nieuwbouw van het gemeenschapscentrum in 2009 werd een nieuwe, grotere raadzaal voorzien waardoor de zaal in het 'oude' districtshuis nog sindsdien enkel als trouwzaal fungeert. De **architecturale waarde** van deze zaal gaat terug tot zijn herinrichting uit 1952. De inrichting van de zaal in een zeer kenmerkende neo-Vlaamse Renaissancestijl getuigt van een indrukwekkend en geënceneerd totaalconcept van het lokaal. Het ensemble van het interieur van de trouwzaal is van een belangrijke gaafheid en representativiteit voor de bewoners van Wilrijk en wordt gekenmerkt door een gevarieerd en rijk materiaalgebruik, een kleurrijke muurbehandeling en een rijkelijk geornamenteerde plafondbekleding. Er wordt gebruik gemaakt van een donkerhouten eiken plankenvloer, een donkerhouten lambrisering die qua ornamentiek en materiaalgebruik naadloos overgaat naar de omkasting en deurbladen van de houten binnendeuren. Ook het aanwezige meubilair is een representatie van de gebruikte stijl met rijkelijk versierde houten stoelen specifiek ontworpen voor deze zaal waarin het Antwerps wapenschild werd verwerkt in de rugleuning en in combinatie met de gebruikte kleuren en materialen (leder en hout) kenmerkend is voor de neo-Vlaamse Renaissancestijl waarin de trouwzaal werd heringericht. Ook de prominente schouw met natuurstenen wangen en een donkerhouten eiken hangboezem met een Jezus-beeltenis (door Floris Prims geadviseerd) maakt deel uit van het interieurensemble.

De burelen in de vleugel aan de zijde van de Doornstraat zijn kenmerkend voor de neo-Vlaamse Renaissancestijl van tijdens de bouw van deze uitbreiding in de jaren '30. De twee lokalen aan de kopse zijde van het gebouw hebben nog grotendeels hun oorspronkelijk interieurkenmerken die qua vormgeving aansluiten op de neo-Vlaamse Renaissancestijl, maar onderscheiden zich door het lichte kleurgebruik in de aanwezige lambrisering en in een lichte kleur beschilderde houten balken aan het plafond. De binnendeuren zijn bekleed met leder in diverse kleuren en duidt op de belangrijkheid van deze lokalen. De aanwezige schouwen in beide lokalen zijn deels in natuursteen uitgewerkt met een schouwmantel in imitatie natuursteenschilderwerk.

Het meubilair dat oorspronkelijk in het kopse lokaal op de eerste verdieping bevond, bestaat uit een rijkelijk uitgewerkt en zeer statisch bureelmeubel met bijpassend bureaustoel en ontvangstoelen. De ontvangst van de gasten gebeurde in stoelen in Louis XIV-stijl met bijpassende tafel. Het hierboven vernoemd meubilair en het meubilair uit de trouwzaal maakt integraal onderdeel uit van het monument en dienen beschouwd te worden als cultuurobjecten.

De **sociale waarde** hangt nauw samen met de **gebruikswaarde** van het gebouw. Het districtshuis is een representatief voorbeeld van de diverse aangroei van de bevolking uit de diverse periodes toen het gebouw zijn uitbreidingen kende. Verder wordt de **contextwaarde** in grote mate bepaald door het samenvloeien van het centrumplein Bist, het gemeenschapscentrum, de bibliotheek, de academie voor muziek, woord en dans en het politiegebouw. Als centraal gegeven neemt het districtshuis een zeer belangrijke positie in voor de burgers als gemeenschapsplek.

De **stedenbouwkundige en landschappelijke waarde** van het districtshuis wordt bepaald door zijn inplanting in het centrum van het district Wilrijk. Gelegen op de hoek van het centraal plein Bist en de Doornstraat vormt het een hoeksteen sinds zijn bouw in 1873 voor de gemeenschap als, vooreerst, gemeentehuis en daarna districtshuis. De uitbreidingen in 1920 (Bist) en 1936 (Doornstraat) in dezelfde stijl als het oorspronkelijk gebouw verduidelijken de belangrijkheid van het gemeentehuis als vooraanstaand gebouw voor een gemeente dat steeds groter wordt. De integratie van het gemeenschapscentrum (2009) met een uitbreiding van de lokettenwerking voor het district zijn tekenen van een steeds groeiende gemeenschap in het district en vertaalt een duidelijke visie waarbij de stad Antwerpen een open stad wil zijn voor alle burgers, bezoekers en toeristen.

05_VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER

Verwoord de visie op het toekomstig gebruik van het onroerend erfgoed; schets de grote lijnen voor de toekomstige 20 jaar (of 24 jaar indien een geïntegreerd beheersplan). Formuleer via beheerdoelstellingen welke toestand je wilt bereiken en op welke manier. Splits de doelstellingen op in hoofd- en nevendoelelstellingen.

Let wel : dit mag geen impact hebben op de erfgoedwaarden uit hoofdstuk 4. De hoofddoelelstelling gaat steeds uit van het behoud, de verbetering of het herstel van de waarden (zoals beschreven in hoofdstuk 4) die aan de grondslag van het onroerend erfgoed of erfgoedlandschap liggen. De nevendoelelstellingen bevatten beheeropties die nodig zijn om het onroerend erfgoed of erfgoedlandschap te valoriseren, te herbestemmen of in regel te stellen met andere beleidsdoelstellingen of regelgevingen (bijvoorbeeld toeristische ontsluiting, landbouwexploitatie,...).

Wens je het onroerend erfgoed als ZEN erfgoed (erfgoed zonder economisch nut) of OPEN Erfgoed te laten erkennen? Argumenteer dan hier waarom het onroerend erfgoed in aanmerking komt. Maak een duidelijk onderscheid tussen doelstellingen (hoofdstuk5) en geplande werken (hoofdstuk 6).

De hoofddoelstelling is het **herstel van de erfgoedwaarden** van de gaaf bewaarde lokalen op de gelijkvloerse en eerste verdieping. Gezien de recente restauratie van de trouwzaal, wordt er vooral toegespitst op de gangen, centrale trap en de lokalen op de eerste verdieping in de vleugel zijde Doornstraat. Dit houdt onder meer in:

- het behoud van de historische beeldwaarde
- behoud van de ruimtelijke indeling van de lokalen
- herstel en opfrissen van de interieuraankleding
- de gevelopbouw en het volume

Het belangrijkste uitgangspunt bij het beheer van het pand is het behoud van de **historische beeldwaarde** van het interieur uit de jaren '30 en '50. De impact van de beheersmaatregelen op de historische beeldwaarde zal steeds geëvalueerd worden en dient tot een minimum herleid te worden. De huidige beeldwaarde van de gaaf bewaarde lokalen op de gelijkvloerse en eerste verdieping dienen maximaal behouden te blijven. Op deze wijze blijft de oorspronkelijke grandeur en uitstraling van het gebouw bewaard.

De opvatting inzake de ruimtelijke indeling van het pand, namelijk de lokalen met zeer specifieke erfgoedwaarde op de gelijkvloerse en eerste verdieping en de lokalen zonder erfgoedwaarde, dient behouden te blijven. Bij de functionele invulling van het gebouw dient rekening gehouden te worden met de historische intactheid van de ruimtes. De visie op het beheer gaat ook uit van het behoud van het unieke publieke karakter van het gebouw, waarbij de representatieve rol op de voorgrond komt. Het administratieve en ceremoniële luik is al heel lang aanwezig in het gebouw en vormt een integraal onderdeel van zijn geschiedenis.

De **interieuraankleding** van de lokalen met zeer specifieke erfgoedwaarde dient opgefrist en hersteld te worden. De restauratie van de trouwzaal uit 2004 zorgt ervoor dat dit lokaal nog in zeer goede staat is en er onmiddellijk geen specifieke werken uitgevoerd dienen te worden. De behouden elementen uit de periode van de jaren '30 en '50 overheersen op de ingrepen uit 2009. Om de uitstraling en de beeldwaarde van de ruimtes te behouden, dienen een aantal interieurelementen te worden hersteld, met name de muuraankleding en het binnenschrijnwerk.

Alle ingrepen zullen geen impact hebben op de erfgoed waarden en worden met respect voor het bestaande uitgevoerd. Ook zorgen de ingrepen ervoor dat het Districtshuis in goede staat bewaard blijft voor de komende jaren.

Wat betreft het exterieur zijn slechts geringe aanpassingen nodig, maar de te nemen maatregelen zijn wel noodzakelijk voor een goede instandhouding van de gevels en het dak. De gevels worden behouden in hun huidige toestand. Het verhogen van het gebruikscomfort is belangrijk, daarom wordt onderzocht of de enkele beglazing in het buitenschrijnwerk vervangen kan worden door beter isolerende beglazing, type monumentenbeglazing. Ook het schilderwerk dient vernieuwd te worden om bijkomende schade aan het houtwerk te voorkomen.

De architecturale beeldwaarde van het gebouw wordt bepaald door zijn **gevelstructuur**: de aanwezige traveeën met verwerking van natuursteen en de boven elkaar geplaatste pilasterorden in een klassiek hoofdgestel die de traveeën vormgeven. Het behouden van het gevelbeeld aan de zijde Bist en Doornstraat vormde steeds het belangrijkste gevelbeeld en het behoud van deze beeldwaarde vormt het belangrijkste uitgangspunt voor eventuele gevelrestauraties, ook na de periode van dit beheersplan.

De nevendoelstellingen bevatten beheeropties die nodig zijn om het onroerend erfgoed te valoriseren of in regel te stellen met andere beleidsdoelstellingen of regelgevingen.

De nevendoelstellingen zijn:

1. Bestendigen van de publieke toegankelijkheid en veiligheid van het gebouw met respect voor de erfgoedwaarde.
2. Gebruik van het gebouw door de burger.
3. Beperken van de energieverliezen zonder de erfgoedwaarden en -elementen aan te tasten.
4. De optimalisatie van de huidige functie.

Bestendigen van de publieke toegankelijkheid en veiligheid

Uit het bestuursakkoord 2013-2018 van de stad Antwerpen komt naar voor dat de huidige en toekomstige functie van de districtshuizen versterkt moet worden en dat er ook belang wordt gehecht aan een uniforme aanpak, o.a. betreffende de publieke toegankelijkheid, de leesbaarheid en de klantgerichtheid. Het masterplan districtshuizen dat door de stad werd opgesteld, streeft naar een geïntegreerd vastgoedbeheer zodoende deze gebouwen naar waarde te valoriseren en ze te kunnen inzetten voor de functie waarvoor ze bedoeld zijn, nl. een districtshuis met een optimale districts- en loketwerking die "future proof" is en beantwoordt aan de hedendaagse principes van een modern klantmanagement.

Er wordt reeds tegemoet gekomen aan de eisen betreffende publieke toegankelijkheid en veiligheid dankzij de recente restauratiewerken aan en de uitbreiding van het districtshuis Wilrijk. Zo is bijvoorbeeld het oude gedeelte volledig toegankelijk voor andersvaliden via de lift in het nieuwe gedeelte - oud en nieuw staan in verbinding met elkaar.

Het oude districtshuis maakt nu deel uit van een groter geheel: enerzijds het masterplan Wilrijk en anderzijds het masterplan districtshuizen. Dit masterplan is een netwerk dat tevens is gericht op erfgoedontsluiting. De band tussen de verschillende districtshuizen berust op eenzelfde typologie.

Het gaat er nu om de zaken zo goed mogelijk te evalueren en te onderhouden. Het gebruik van de loketten dient beperkt te blijven tot de lokalen die momenteel gebruikt worden voor de loketten van het district aangezien deze functie zich beperkt tot de lokalen die geen erfgoedwaarde hebben. Op deze manier blijven de bewaarde interieurelementen maximaal bewaard.

Gebruik van het gebouw door de burger

Het districtshuis van Wilrijk kent naast de dienstverlening voor districts- en loketwerking, ook een sociaal-cultureel gebruik. Bepaalde zalen van het oude districtshuis worden ter beschikking gesteld / verhuurd aan burgers.

Buiten de ceremoniële functies worden de vergaderzalen van het districtshuis te Wilrijk ook ter beschikking gesteld aan externe gebruikers: activiteiten zoals zijdeschilderen, haiku workshop, overleg commissie straatbeeld, workshops allerhande, infosessies allerhande, seniorenoverleg en adviesraad, literaire projecten, kinderdistrictsraad, Sinterklaasfeest, organisatie van markten en foren, de 4-jaarlijkse geitenstoet,...

De erfgoedontsluiting richt zich tot alle lagen van de bevolking.

De erfgoedwaarden van het geheel worden versterkt door de eerdere restauratiewerken. De nog aanwezige historische elementen in het exterieur, interieur en in het meubilair werden behouden en waar nodig door middel van restauratie versterkt.

Beperken van de energieverliezen

Tijdens de restauratiewerken werden reeds een aantal werken uitgevoerd ten behoeve van de verbetering van het binnenklimaat van het monument.

Om het comfortgevoel (en de veiligheid) te verbeteren, kan het bestaand enkel glas vervangen worden door thermisch verbeterd gelaagd enkel glas (zgn. "monumentenglas"); opgebouwd uit twee glasplaten met daartussen twee onzichtbare folies en waarbij het buitenste glasblad getrokken glas is met een licht oneffen structuur. Te plaatsen in het bestaande houten schrijnwerk zodat de erfgoedwaarde bewaard blijft.

Het structuurglas van de trouwzaal dient niet vervangen te worden; deze zaal wordt slechts sporadisch gebruikt. Het effect op het bestaand uitzicht van het buitenschrijnwerk is eerder beperkt, aangezien de afwerking van de glazen platen aansluit bij het getrokken uitzicht van de bestaande beglazing.

De optimalisatie van de huidige functie

Het stadsbestuur beoogde met de recente restauratiewerken een optimalisatie van de functie van het gebouw. Hierbij werd gestreefd naar een toegankelijk en laagdrempelige districtswerking met een gevarieerd programma dat op lange termijn werkbaar blijft.

Publieksgerichte activiteiten - zoals het gebouw openstellen voor Open Monumentendag en het organiseren van opendeurdagen - zullen daartoe bijdragen.

OPSOMMING EN VERANTWOORDING VAN DE BEHEERSMAATREGELEN

06 OPSOMMING EN VERANTWOORDING VAN DE BEHEERSMAATREGELEN

Som hier alle geplande werken op.

Gebruik bij voorkeur onderstaande tabel.

Maak een onderscheid tussen eenmalige werken en terugkerende werken. Staan de werken op de lijst met forfaitaire werkzaamheden (MB 5/6/2015), geef dan aan of je de werken al dan niet forfaitair berekent. Verduidelijk waarom bepaalde keuzes of faseringen gekozen werden.

Voorbeeld:

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Premiegerechtigd	Forfaitair verrekend
Bv. vervangen pannen door leien	x		x	x	
Bv. snoeien hagen		2maal/jaar	x	x	
Bv. kappen esdoorn	x			x	
Bv. restauratie lederbehang	x			x	

Vermeld (indien van toepassing) ook volgende werken (zie ook deel 8°):

- Voorstel van lijst van handelingen waarvoor het college van burgemeester en schepenen niet kan oordelen dat aangemelde handelingen van die aard zijn om de wezenlijke eigenschappen van een beschermd stads- of dorpsgezicht te verstoren (en waarvoor dus een toelating noodzakelijk zou zijn);
- Voorstel voor lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor je een toelating van OE nodig hebt;
- Voorstel van lijst van werken aan cultuurgoederen waarvoor een onroerendergoedpremie kan worden aangevraagd;
- Voorstel van lijst van werken aan een orgel dat dateert van na de Eerste Wereldoorlog waarvoor een onroerendergoedpremie kan worden aangevraagd.

06.0_INLEIDING

Algemene afspraken:

- De inhoud van het beheersplan kadert binnen de huidige vigerende regelgevingen en is er ondergeschikt aan.
- De toekenning van premies is afhankelijk van de beschikbare kredieten, tenzij opgenomen binnen een MJO, dan moeten de vooropgestelde ramingen gebleven worden.
- Beheersmaatregelen kunnen ook zonder erfgoedpremie worden uitgevoerd.
- De onderhoudsplicht is steeds van toepassing (Onroerendergoeddecreet).

De opgelijste werken zijn bedoeld als ondersteuning bij de opmaak van een restauratiedossier, indien noodzakelijk zal de lijst verder verfijnd en aangevuld moeten worden bij de opmaak van de concrete dossiers.

06.1_INSTANDHOUDINGSWERKEN

In het dossier van het districtshuis van Wilrijk zijn er geen instandhoudingswerken noodzakelijk.

06.2_EENMALIGE MAATREGELEN

Om het herstel van de erfgoedwaarden van het districtshuis van Wilrijk te realiseren, zal een restauratiedossier worden opgesteld. In dit restauratiedossier worden de concrete verwezenlijking van de nevendoelstellingen mee opgenomen.

De hieronder omschreven beheersmaatregelen zijn dan ook eenmalig. Voor de restauratieve ingrepen kan de eigenaar een aanvraag indienen voor een erfgoedpremie.

EXTERIEUR DAK					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Gebroken, verzakte en ontbrekende leien vervangen	X			X	
Loodaanslag op leien verwijderen en lood fixeren	X			X	
Duivenresten op dak en gevels verwijderen en duivenwering plaatsen	X			X	
Losgekomen planken van de houten bakgoot herstellen	X			X	

EXTERIEUR GEVEL					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Vervangen enkele beglazing door monumentenbeglazing	X			X	
Duivenwering plaatsen	X			X	

INTERIEUR SCHRIJNWERK					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Gedenkplaat met ontbrekende bronzen dook vervolledigen	X			X	
Houten hoekbeschermers met ontbrekende knop vervolledigen	X			X	
Gehavend schilderwerk van het oude binnenschrijnwerk herstellen	X			X	
Smeedijzeren borstwering verouderd te herstellen	X			X	
Traploper verouderd en versleten te vervangen	X				
Traptreden in kunststeen plaatselijk beschadigd te herstellen	X			X	
Schilder- en houtwerk lambriseringen plaatselijk beschadigd vergaderzaal en kantoor Districtsvoorzitter te herstellen	X			X	
Kantijsten authentieke deuren met kunstleder te vernissen	X			X	

INTERIEUR BINNENAFWERKING					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Plaatselijk losgekomen en vervuild schilderwerk in traphal te herstellen	X			X	
Pleisterwerk plafond plaatselijk mechanisch beschadigd + haarscheuren door trillingen renovatiewerken, vergaderzaal en kantoor districtsvoorzitter te herstellen	X			X	
Storende kleur brandhaspel traphal te vervangen	X				

* cf. art 10.2.1 OE-decreet 2012, een premie wordt verleend "binnen de perken van de begroting" en volgens beleidsafspraken

06.3_WEDERKERENDE MAATREGELEN

De onderhoudsstrategie zal inzetten op preventief en planmatig onderhoud, om het risico op schade te beperken.

Het nazicht van de daken en goten dient minstens één maal per jaar uitgevoerd te worden. Om gevolgschade te vermijden dient alle schilderwerk van hout en metaal regelmatig hernomen te worden. Indicatief wordt een periode van 10 jaar vooropgesteld.

EXTERIEUR DAK					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Bladresten in dakgoot verwijderen		X			
Afbladderende verf op houten bakgoot herstellen		X		X	
Losgekomen solderingen bakgoot controle en herstellen		X		X	
Afbladderende verf op houtwerk toren herstellen		X		X	
Nazicht en reinigen van de dakramen		X		X	
Controle van de ladderhaken		X			
Controle van de ankerpunten		X			

EXTERIEUR GEVEL					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Schilderwerk buitenschrijnwerk uit te voeren		X		X	
Schilderwerk stalen voetbuizen rw-afvoeren herstellen		X		X	
Barsten en scheuren in natuursteen rondom raamgehele (lokaal) herstellen		X		X	

INTERIEUR					
Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating	Betoelaagbaar *	Forfaitair verrekend
Keuring brandblusmiddelen (incl. automatische blusinstallaties)		X			
Keuring en onderhoud van branddetectieinstallatie		X			
Keuring van rookkoepels		X			
Keuring noodverlichting		X			
Keuring elektrische installatie laagspanning		X			
Keuring inbraakalarmsysteem		X			
Keuring van de verwarmingsinstallatie		X			
Keuring van de luchtgroepen		X			
Reiniging van de luchtgroepen		X			
Vernieuwen van de boenwas van parketvloeren en houten trappen		X			

* cf. art 10.2.1 OE-decreet 2012, een premie wordt verleend "binnen de perken van de begroting" en volgens beleidsafspraken

07_VOORSTEL VAN OPVOLGING EN EVALUATIE

Omschrijf hoe je de gekozen doelstellingen opvolgt en evalueert (de timing van de werken en toestand van het onroerend erfgoed zijn hierbij cruciaal). Timing om te rapporteren aan de buitendienst van het agentschap:

- *Is het erfgoed in slechte staat: jaarlijkse rapportering ;*
- *Zijn er werkzaamheden aan het erfgoed in uitvoering: rapportering ten laatste 6 maanden na beëindiging van de werkzaamheden;*
- *Is het erfgoed in goede staat en zijn er geen werkzaamheden gepland op korte termijn: vijfjaarlijkse rapportering*

Maak altijd een verslag of voortgangsrapport van het verloop van de werkzaamheden met vermelding van aard, plaats, datum, resultaat, incl. fotomateriaal. Laat ons ook weten wie het verslag zal opmaken.

1. Restauratie / eenmalige maatregelen

Na de goedkeuring van het beheersplan, waarin de eenmalige maatregelen zijn opgenomen, wordt een dossier opgemaakt voor het vernieuwen van de enkele beglazing van de buitenramen en de restauratie van het buitenschrijnwerk voor het districtshuis Wilrijk opgemaakt en ingediend. De richtlijnen van het agentschap Onroerend Erfgoed worden verwerkt in dit dossier.

Het dossier maakt deel uit van het masterplan districtshuis waarvoor een meerjarenpremieovereenkomst aangevraagd zal worden. Na de goedkeuring van het beheersplan worden de werken aanbesteed en uitgevoerd, waarschijnlijk in de loop van 2017-2018.

Tijdens de werken wordt de erfgoedconsulent wekelijks uitgenodigd op het werfoverleg. Na het werfoverleg wordt steeds een verslag opgemaakt van het verloop van de werkzaamheden met vermelding van aard, plaats, datum, resultaat, incl. fotomateriaal. Dit verslag wordt opgemaakt door de architectprojectleider van de afdeling Bouwprojecten van de stad.

Na het beëindigen van de werken, tijdens de voorlopige oplevering, wordt het as-built dossier en het onderhoudshandboek overhandigd aan het agentschap Onroerend Erfgoed. In het as-built dossier zijn volgende elementen opgenomen:

- fotoreportage (voor, tijdens en na de werken)
- werfverslagen, pv van oplevering en nota over verloop van de werken
- coördinaten van de uitvoerders en ontwerpers
- verslagen met de resultaten van de (voor)onderzoeken
- technische fiches van de gebruikte materialen
- onderhoudsrichtlijnen m.b.t. de gebruikte materialen
- as-built plannen en attesten

In het onderhoudshandboek wordt dieper ingegaan op de richtlijnen voor het verder beheer en onderhoud.

2. Onderhoud / terugkerende maatregelen

De terugkerende maatregelen worden opgenomen in EPM (Enterprise Project Management), een omgeving om op een eenvoudige wijze projecten in te brengen, te beheren en op te volgen. Projectleiders kunnen projecten inbrengen, beheren, opvolgen en sturen.

Door EPM te gebruiken, maak je een unieke projectcode aan. Op deze code kan gebudgetteerd worden en ze wordt doorgeschreven naar het Interactief Operationeel Plan (IOP). Op die manier verhoog je de transparantie van je project.

EPM biedt veel mogelijkheden voor de projectplanning en is vooral geschikt voor complexe projecten vb. langlopende projecten en projecten met veel afhankelijkheden en/of belangrijke deadlines.

De verdere evaluatie van het onderhoud gebeurt op jaarlijkse basis. Stad Antwerpen heeft hiervoor een onderhoudsprogramma, PLANON, waarbij jaarlijks de staat van het gebouw wordt geëvalueerd. De evaluatie leidt tot een lijst van werken specifiek voor het onderhoud van het gebouw. De lijst kan ook leiden tot grotere werken waarvoor een apart dossier wordt opgemaakt.

Stad Antwerpen heeft een contract met Monumentenwacht voor het districtshuis om een inspectierapport op te maken. Dit rapport wordt periodiek opgemaakt. De periodiciteit wordt in gemeenschappelijk overleg bepaald, afhankelijk van de toestand van het gebouw. De bevindingen worden mee opgenomen in het onderhoudsprogramma PLANON.

Stad Antwerpen maakt a.d.h.v. PLANON een periodiek verslag op. Dit wordt, aangevuld met het inspectierapport van Monumentenwacht, aan Onroerend Erfgoed bezorgd.

Kruis hieronder aan welke bijlagen je toevoegt. Indien ze reeds in het beheersplan zelf worden opgelijst, dan herhaalt u de oplijsting zonder bijkomende duiding (bvb. ZEN-erfgoed). Bezorg de bijlagen digitaal aan de buitendienst van het agentschap.

Bijlagen	Niet van toepassing (en dus niet bijgevoegd)	Bijgevoegd (nummering!)
Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt (met schaal en N-pijl)		08.1
Lijst van premiegerechtigde werken		08.2
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating	X	
Lijst van erfgoed met aanduiding op kaart		08.3
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	X	
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed die in aanmerking komen voor een premie met aanduiding op kaart	X	
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	X	
Lijst van cultuurgoederen die in aanmerking komen voor een premie		08.4
Lijst van handelingen waarvoor CBS niet kan oordelen dat ze van die aard zijn om wezenlijke eigenschappen van een DG/SG te verstoren	X	
Vaststellingsbesluit		08.5
Beschermingsbesluit Monument		08.6
Opmetingplannen bestaande toestand		08.7
Inventaris historisch interieur		08.8
schadeplannen		08.9
Verslag steekproeven onderzoek afwerkingslagen		08.10
Bibliografie		08.11

- Figuur 01: bron - www.bingmaps.be
 Figuur 02: bron - www.cadgis.be
 Figuur 03: bron - inventaris.onroerendergoed.be
 Figuur 04: bron - beeldmateriaal stad Antwerpen - SB/V/O/BP
 Figuur 05: bron - beeldmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba
 Figuur 06: bron - www.geopunt.be
 Figuur 07: bron - www.ruimtelijkstructuurplanantwerpen.be
 Figuur 08: bron - beeldmateriaal stad Antwerpen - SB/V/O/BP
 Figuur 09: bron - onbekend - bouwhistorische nota architectenbureau Vanhecke & Suls
 Figuur 10: bron - 'Geschiedenis van Wilrijk', geraadpleegd op 06/09/2016. Prof.Dr. Robert van Passen, pg. 337
 Figuur 11: bron - 'Geschiedenis van Wilrijk', geraadpleegd op 06/09/2016. Prof.Dr. Robert van Passen, pg. 336
 Figuur 12: bron - planmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba
 Figuur 13: bron - planmateriaal archief district Wilrijk
 Figuur 14: bron - fotomateriaal archief Kring voor Heemkunde Wilrica
 Figuur 15: bron - onbekend - bouwhistorische nota architectenbureau Vanhecke & Suls
 Figuur 16: bron - planmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba
 Figuur 17: bron - fotomateriaal archief Kring voor Heemkunde Wilrica
 Figuur 18: bron - onbekend - bouwhistorische nota architectenbureau Vanhecke & Suls
 Figuur 19: bron - onbekend - bouwhistorische nota architectenbureau Vanhecke & Suls
 Figuur 20: bron - onbekend - bouwhistorische nota architectenbureau Vanhecke & Suls
 Figuur 21: bron - planmateriaal, archief Stad Antwerpen, Felixarchief - 1312#392 I Aanbesteding houten meubels voor nieuw gedeelte en bureaumateriaal
 Figuur 22: bron - planmateriaal, archief Stad Antwerpen, Felixarchief - 1312#396 I Maken van een bureau voor de gemeenteontvanger
 Figuur 23: bron - planmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba
 Figuur 24: bron - planmateriaal, archief Stad Antwerpen, Felixarchief - 1312#400 I Plan om gemeentehuis te vergroten
 Figuur 25: bron - planmateriaal, archief Stad Antwerpen, Felixarchief - 1312#400 I Plan om gemeentehuis te vergroten
 Figuur 26: bron - planmateriaal, archief Stad Antwerpen, Felixarchief - 1312#400 I Verbouwings- en aanpassingswerken
 Figuur 27: bron - planmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba
 Figuur 28: bron - planmateriaal, archief Stad Antwerpen, Felixarchief - 326 # 11157 I Onterp en uitbreiding van gemeentehuis plan verdieping
 Figuur 29: bron - planmateriaal, archief Stad Antwerpen, Felixarchief - 1444#802 I Uitbreiding
 Figuur 30: bron - planmateriaal, archief Stad Antwerpen, Felixarchief - 1444#802 I Uitbreiding
 Figuur 31: bron - planmateriaal, archief Stad Antwerpen, Felixarchief - 1444#802 I Uitbreiding
 Figuur 32: bron - planmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba
 Figuur 33: bron - planmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba
 Figuur 34: bron - beeldmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba
 Figuur 35: bron - beeldmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba
 Figuur 36: bron - planmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba
 Figuur 37: bron - beeldmateriaal stad Antwerpen - SB/V/O/BP
 Figuur 38 - 41: bron - beeldmateriaal stad Antwerpen - SB/V/O/BP
 Figuur 42: bron - planmateriaal architectenbureau Vanhecke & Suls bvba

Districtshuis Wilrijk. Luchtfoto,
<http://www.bingmaps.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Districtshuis Wilrijk. Kadasterplan,
<http://www.cadgis.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Districtshuis Wilrijk. Aanduiding bouwkundig erfgoed,
<http://inventaris.onroerenderfgoed.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Districtshuis Wilrijk. Gewestplan,
<http://www.geopunt.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Districtshuis Wilrijk. Strategisch Ruimtelijk Structuurplan Antwerpen,
<http://www.ruimtelijkstructuurplanantwerpen.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Districtshuis Wilrijk. Bijlage 08.4_Vaststellingsbesluit,
<http://inventaris.onroerenderfgoed.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Districtshuis Wilrijk. Bijlage 08.5_Beschermingsbesluit monument,
<http://inventaris.onroerenderfgoed.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Districtshuis Wilrijk. 03.1_algemene beschrijving/typering en ruimtelijke context
<http://inventaris.onroerenderfgoed.be>, geraadpleegd op 25/08/2016.

Districtshuis Wilrijk. 02.2.1_Bouwkundige elementen,
 'Geschiedenis van Wilrijk', geraadpleegd op 06/09/2016.
 Prof.Dr. Robert van Passen, uitgegeven door het Gemeentebestuur van Wilrijk, 1982, D 1982/1087/1
 Drukkerij De Brauwere te Wilrijk, 2000 exemplaren waarvan 36 genummerde

Districtshuis Wilrijk. 02.2.1_Bouwkundige elementen,
 'Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen - Stad Antwerpen, 3nd, fusiegemeenten', geraadpleegd op
 07/09/2016.
 Hilde Kennes, Geert Plomteux en Rita Steyaert, uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap,
 Departement Leefmilieu en Infrastructuur – Bestuur voor Monumenten en Landschappen, D 1992/3241/73
 Uitgeverij Brepols